

Збірник наукових матеріалів
X Міжнародної науково-практичної
інтернет - конференції
el-conf.com.ua

«Літні наукові зібрання»

19 червня 2017 року

Частина 4

м. Вінниця

Літні наукові зібрання: матеріали X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. – м. Вінниця, 19 червня 2017 року. – Ч.4, с. 77.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами доповідей X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції Літні наукові зібрання, 19 червня 2017 року, які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

Адреса оргкомітету:
2018, Україна, м. Вінниця, а/с 5088
e-mail: el-conf@ukr.net

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

<i>Антонов О.В.</i> , ВИКОРИСТАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРВІСУ LEARNING APPS.ORG НА УРОКАХ ФІЗИКИ В ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ..	4
<i>Артемчук Л.М.</i> , ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ З ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ.....	8
<i>Berestok O.V.</i> , INTERACTIVE TEACHING PRINCIPLES, METHODS, AND SKILLS USED IN ADULT EDUCATION.....	10
<i>Волкова Г.К.</i> , ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ АВТОНОМІЇ В СИСТЕМІ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ОСВІТИ.....	15
<i>Гусак Л.В.</i> , ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ НА УРОКАХ ПРАВознавства.....	21
<i>Євтушенко О.І.</i> , РОЛЬ РАЙОННОЇ МЕТОДИЧНОЇ СЛУЖБИ У РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН....	25
<i>Завражна О.М.</i> , <i>Салтикова А.І.</i> , ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИКИ.....	31
<i>Маєвська О.М.</i> , МОТИВАЦІЯ УЧНІВ 5-7 КЛАСІВ У ТВОРЧІЙ СПІВПРАЦІ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА.....	33
<i>Ольхова О.</i> , ДОМІНАНТИ МЕТОДИКО-МАТЕМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ.....	36
<i>Попович Т.А.</i> , ПЕДАГОГІЧНЕ ПРОЕКТУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ МОДУЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ СПЕЦІАЛІСТІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ В ПТНЗ.....	39
<i>Черная Е.С.</i> , АНАЛИЗ УСЛОВИЙ И ФАКТОРОВ ПРОЕКТИРОВАНИЯ ПРИ УЗУЧЕНИИ ИНТЕРЛИНАЦИИ ФУНКЦИЙ В ДИСЦИПЛИНЕ «ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ЭКСПЕРИМЕНТА».....	43
<i>Шеремет М.П.</i> , <i>Стрелець О.П.</i> , <i>Стрельников Л.С.</i> , СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРІВ БІОТЕХНОЛОГІВ.....	48
<i>Яцук О.В.</i> , ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МОВЛЕННЄВОЇ ПОВЕДІНКИ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	52

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

<i>Алтухова М. С.</i> , ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОСТІ ПРИ НАВЧАННІ ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ПО СПЕЦІАЛЬНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	54
<i>Молибог М.А.</i> , ВИКОРИСТАННЯ АНГЛОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В ЮРИДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	59
<i>Стовбур Л.М.</i> , СТИЛЕВЖИТОК ПРИКМЕТНИКОВИХ ФОРМ У РОМАНІ В. ЛИСА «СОЛО ДЛЯ СОЛОМІЇ».....	62
<i>Черкасова Т.А.</i> , СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУАНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	67

ВИКОРИСТАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРВІСУ LEARNING APPS.ORG НА
УРОКАХ ФІЗИКИ В ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДАХ

Антонов О.В.

*викладач фізики, спеціаліст II категорії,
Слов'янський багатoproфільний
регіональний центр профосвіти імені П.Ф. Кривоноса
м. Слов'янськ, Україна*

*«Якісна освіта – це та освіта, яка найефективніше готує людину до
життя і діяльності в сучасних умовах...»*

(В.Г. Кремень)

Актуальність. На теперішньому етапі розвитку освіти найважливішим для держави є виховання особистості інноваційного типу мислення, яка б змогла швидко адаптуватися в інформаційному просторі.

Принципи якісної професійно-технічної направлені на здобуття не лише спеціальних знань, а й умінь та навичок. Сучасний конкурентоспроможний робітник повинен уміти самотійно працювати, підвищуючи свій фаховий рівень, знати проблеми своєї галузі та активно їх вирішувати. Досягненню таких завдань сприяє впровадження в навчально-виховний процес ПТНЗ нових інформаційно-комунікативних технологій. Найбільшої популярності у використанні викладачами та учнями набуває освітній сервіс LEARNING x APPS.ORG.

Реалізації даної проблеми приділяється значна увага під час викладання фізики в професійно-технічних закладах. Комп'ютерна підтримка уроків має ряд позитивних особливостей: по-перше учні самотійно можуть отримати певні знання з навчального предмета; по-друге, в них розвиваються уміння та навички працювати з різноманітними інтернет-ресурсами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо використання інформаційних технологій в освіті, частково на уроках фізики простежуються у роботах В.Ю. Бикова, Г.Л. Ярошевської, М.І. Жалдака [1]. Недостатню увагу звернено на використання сервісу LearningApps.org на уроках природничих дисциплін. Більшість досліджень лише носять узагальнюючий характер. Наприклад, статті О.С. Чуєвої «*Інтернет ресурси в допомогу вчителю та учням*» О.М. Петрової «*Використання можливостей ресурсу LearningApps під час створення віртуального класу*» розкривають особливості роботи сервісів LearningApps та Jimdo [2].

Отже, дослідження педагогів все ж таки не вичерпують усіх аспектів даного питання і потребують подальшого вивчення.

Мета статті: показати ефективність використання сервісу Learning Apps.org на уроках фізики в ПТНЗ.

Результати дослідження. У сучасному світі існує велика кількість сервісів, які є основою для створення освітніх ресурсів, але значна частина їх вимагає знання основ програмування та іноземних мов. Серед них виділяється найбільш доступний сервіс - *LearningApps.org*. Цей сервіс вигідно відрізняється від інших ресурсів простотою використання, бо працювати в ньому можна, навіть, з мінімальними навиками роботи з інформаційно-комунікативними технологіями.

LearningApps.org є сервісом Web 2.0 для підтримки процесів навчання та викладання за допомогою інтерактивних модулів. Ці модулі можуть використовуватись безпосередньо як навчальні ресурси. Web2.0 — інформаційні технології, які дозволяють користувачам створювати та поширювати власний контент у всесвітній павутині.

У перекладі з англійської Learning – це навчання; процес передачі і (або) отримання знань; пізнання. Рідна мова LearningApps.org – німецька, але на сайті є і україномовна підтримка (<https://learningapps.org/index.php?category=7&s=>) [3, с. 12].

LearningApps.org відрізняється від інших сервісів створення дидактичних та інтерактивних завдань великим різноманіттям вибору шаблонів вправ і функцій виконання [4, с. 16 - 18]. Він відкриває можливість для викладача фізики підготувати уроки, розробити цікаві задачі, отримати гіперпосилання від учнів та перевірити виконання різнорівневих завдань, редагувати свої напрацювання в режимі он-лайн, а також ознайомитися з авторським досвідом своїх колег.

Для обґрунтування ефективності застосування сервісу Learningapps.org обрано один з навчальних предметів – фізику (старша школа). На будь-якому етапі уроку можна використати інтерактивні завдання за допомогою сервісу Learningapp.

Для прикладу приведемо декілька фрагментів уроків за різними темами. Так, для перевірки засвоєння попереднього матеріалу за темами:

✓ «Основні положення молекулярно-кінетичної теорії» можна застосувати методичний прийом: «Заповнити пропуски»,

✓ «Робота. Потужність» (методичний прийом «Скласти пазли»)

Для мотивації пізнавальної діяльності учнів, можна теж скористатися різними фрагментами завдань, розміщених на даному сервісі. Це може бути *колаж, відео, вправи «Ключове слово», «Доповни схему*. Рационально сформульовані вчителем задачі уроку потрібно адаптувати для учнів у доступній формі й запропонувати у вигляді такого роду інтерактивних завдань.

Під час закріплення нового матеріалу сервіс Learningapp відкриває ряд різноманітних завдань: *розв'язання кросворду* (тема уроку: «Механічний рух»), «знайти пару», «вікторина», «упорядкувати формули», «знайти помилки», «Так-Ні».

Learningapp.org допомагає під час підготовки предметного тижня. Тут можна обрати цікаві завдання для учнів. Наприклад, «Фізика в прислів'ях», «Знавець фізики», «Брехня-Правда». Наочні вправи, ігри, конкурси, кросворди надають тижню різноманітності та викликають зацікавленість учнів у вивченні фізики [5].

Це далеко не повний перелік можливостей цього інноваційного сервісу. Його можна використовувати у підготовці до уроків фізики, незалежно від вікової категорії учнів та рівня їх знань. Різномісність завдань, що розміщені на Learningapp, допомагають більш краще зрозуміти учням ті чи інші фізичні процеси. Широкі можливості відкриваються і для викладача-предметника, де він знайомить з новими формами інтерактивної роботи під час розгляду певного матеріалу з фізики.

Отже, сервіс Learningapp органічно поєднує традиційні та інноваційні технології навчання під час опанування навчального курсу фізики. До переваг такого роду навчання відносяться: ефективність та продуктивність, гнучкість (можливість навчатися як у зручній для учня час, так і в потрібному для нього темпі), легкість в організації повторення вивченого матеріалу, можливість обміну інтерактивними завданнями, самоосвіта і саморозвиток, підвищення рівня комп'ютерної грамотності учнів і викладача.

Сервіс LEARNING APPS.ORG сприяє активному залученню учнів до навчального процесу, розумінню та засвоєнню ними навчального матеріалу, підтриманню інтересу до інформаційно-комунікативних технологій.

Перспективи подальшого дослідження вбачаються у вивченні моделі змішаного навчання (BLENDED LEARNING) викладачів природно-математичних дисциплін в ПТНЗ з врахуванням переваг та недоліків.

Література:

1. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти = Models of the Education Organizational Systems: [монографія] / В.Ю. Биков. – Київ : Атіка, 2009. – 682 с.; Ярошевська Г.Л. Використання інформаційних технологій на уроках фізики / Г.Л. Ярошевська. – Нова Одеса, 2011. – 112 с.; Жалдак М.І. Основи інформаційної культури вчителя / М.І. Жалдак // Використання інформаційної технології в навчальному процесі: 36. наук. робіт." Київ: МНОУРСР; КДПІ ім. М.П.Драгоманова. - 1990. - С.3-24.

2. Чуева О.С. Интернет ресурсы в помощь учителю и ученикам [Електронный ресурс] / О.С. Чуева. — Режим доступа : <http://ow.ly/ZRI0h>;

Петрова О.М. «Використання можливостей ресурсу LearningApps під час створення віртуального класу / О.М. Петрова // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 21014. – №1. – С. 46–48.

3. Патаракін Є.Д. Створення учнівських, студентських і викладацьких спільнот на базі мережевих сервісів Веб 2.0. / Є.Д Патаракін. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2007. – 88 с. - (В надз.: Програма Intel «Навчання для майбутнього». Соціальні сервіси Веб 2.0)

4. Пушкарьова Т.О. Електронна освіта і її розвиток в Україні / Т.О. Пушкарьова, О. М. Мельник // Комп'ютер у школі та сім'ї. - 2013. - №3(107). — С. 16 – 18.

5. . Ресурс LearningApps [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [https:// learningapps.org](https://learningapps.org)

УДК 378

10. Педагогічні науки

ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ
ДОСЯГНЕНЬ З ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ

Артемчук Л.М.

доцент економічного факультету

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м.Київ, Україна

Вища математика, як правило, викладається на першому курсі вищих навчальних закладів (ВНЗ) аграрно-технічної освіти. Математичні методи, опановані при проходженні даної дисципліни, використовуються при вивченні багатьох споріднених і фахових дисциплін на старших курсах, тому контроль та інтерпретація навчальних досягнень студентів з вищої математики мають фундаментальне значення. Для прийняття навчальних рішень викладачі мають добре вміти вибирати та розробляти методики оцінювання, конвертувати отримані результати у відповідні бали, приймати рішення щодо окремих студентів, розробляти навчальні програми. Крім того викладачі повинні вміти

повідомляти результати оцінювання студентам, батькам, представникам громадськості, іншим педагогам. [1]

Перефразувавши статтю з «osvita.ua» [2] до навчальних досягнень студентів з вищої математики, які підлягають оцінюванню належать:

1. теоретичні знання, що стосуються математичних понять, означень, тверджень, теорем, аксіом;
2. знання, що стосуються способів діяльності, які можна подати у вигляді системи дій (правила, алгоритми);
3. відповідно до засвоєних правил, алгоритмів, методів, схем безпосередньо здійснювати уже відомі способи діяльності (розв'язувати задачі розглянутих типів відповідними математичними методами);
4. здатність застосовувати набуті знання і вміння для розв'язання задач, які вимагають самостійно знайти шлях їх розв'язку.

Теоретичні знання, як правило, перевіряються на початку практичних занять на протязі 10-15 хвилин. Студенти мають продемонструвати готовність до заняття. Методами оцінювання можуть бути: усне опитування, математичний диктант, тестові завдання закритого типу. Доцільно проводити колоквіуми. При підсумковій атестації частина завдань (10-20%) має бути на перевірку теоретичних знань. Це можуть бути тестові завдання чи письмові відповіді на запитання.

Знання, що стосуються способів діяльності, тобто студент знає «як це робити» можна оцінити при співбесіді, письмовому опитуванні, запропонувавши тестові завдання на допасування елемента.

Розв'язок типових задач можна оцінювати тестовими завданнями на надання короткої відповіді та традиційною письмовою роботою. Оскільки такі завдання найчастіше використовуються при оцінюванні навчальних досягнень студентів відповіді можна згрупувати у вигляді квесту, заповнення кросворду, побудови піраміди чисел.

Математичні задачі четвертого типу як правило вимагають розгорнутої відповіді з викладенням особистих міркувань та пояснень, задача може мати

декілька варіантів розв'язку. Традиційно це письмова робота, хоча в сучасній термінології її можна назвати розгорнуте есе.

Застосовуючи традиційні чи інноваційні методи оцінювання навчальних досягнень студентів викладач повинен спрямувати свою роботу на підвищення ефективності навчання, на досягнення цілей вивчення предмету, на підвищення мотивації пізнавальної діяльності студентів, що в свою чергу вимагає від викладача збалансованого використання різних методів оцінювання.

Література

1. Гронлунд, Норман Е. Оцінювання студентської успішності [Текст] / Норман Е. Гронлунд. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент - освіти в Україні», 2005. -312

2. Математика. Критерії оцінювання навчальних досягнень [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://osvita.ua/school/estimation/2419>

UDK 378

10. Pedagogical sciences

INTERACTIVE TEACHING PRINCIPLES, METHODS, AND SKILLS USED IN ADULT EDUCATION

Berestok O.V.

Assistant Professor, Foreign Languages Department

Sumy National Agrarian University

Sumy, Ukraine

Before answering the question of interactions in adult learning it is necessary to distinguish the main techniques involved in it. According to the long-lasting research, fulfilled by the prominent scientists in the field of adult learning, it is possible to point out four key elements engaged in the educational process. These elements, which function as a system, are:

Learner.

Educator.

Subject matter.

Technique.

They are offered as interdependent options which can operate at the same level. It is important to keep in mind that these four elements are integral part of one chain which are dynamic, non-repeatable and unique at any given point in time. Being changeable, they can't be constant and immovable.

Speaking about techniques, it has to be recognized that they have a defined lifecycle. One more essential thing for the educator is to have the opportunity to choose the most suitable techniques during the process of learning or investigation. In his book *The Courage to Teach* (1998), Parker J. Palmer stresses that a strong inner-sense of self-identity and integrity of an educator are extremely important. He also underlines that the learning experience must reflect the very soul of the individual. The author assumes that in our attempt to reform education we have forgotten that it will never be achieved by “rewriting curricula and revising texts if we fail to cherish—and challenge—the human heart that is the source of good teaching”. Palmer suggests our effectively using the techniques required for each point in time and space and possibility to manage both teaching and learning content. He proposes not to forget about the intellectual, emotional and spiritual aspects and their common implementation in the wholeness of reality. He writes that “bad teachers distance themselves from the subject they are teaching—and in the process, from their students. Good teachers join self and subject and students in the fabric of lif. Good teachers possess a capacity for connectedness. They are able to weave a complex weave of connections, among themselves, their subjects and their students so that students can learn to weave a world for themselves.” [1,11].

Performing during the learning process and creating the conditions to help the students to learn, the teacher must take into consideration the following essential aspects: a clear sense of identity, a humble integrity, an educated heart, a spiritual quest, an authentic respect for the students, a welcome to the voices of truth, an aptitude for asking good questions and listening, a willingness to take the risk of inviting open dialogue.

The next important thing to be kept in mind is “building bridges” between the adult learner and the educator. The first step to understand the student is to take the

written information about him or her. Adult learners, as a rule, are very active participants of the process of learning, because they are highly motivated. They like to have their opinions consulted and enjoy having their talents and experience made use of in the teaching situation.

The influence of the adult learners in the selection of techniques should be discussed as two brief aspects. They are: the learning styles distinguished by the prominent theorists of the 20th century and the characteristics of the adult learner given by M. Knowles. He reflects four key aspects which display certain characteristics that govern the learning process. They are the following:

Orientation to learning.

The role of experience (adults “carry” a great inventory of experiences they can relate to). **Readiness to learn.** **Changes in self-concept** (as the human being evolves into adulthood). Several experts in the field of adult learning point out the special tendency to manage knowledge and reflect, act, theorize about it in different ways. They also recognize four learner types such as:

Converger: individuals within learning style proficient at finding practical uses for ideas and theories. **Accommodator:** ability to learn for hands-on experience. Learn by doing. **Diverger:** best at viewing concrete situations from many different points of view. **Assimilator:** best at understanding a wide range of information and putting into concise logical form.

The content of the adult learning is defined historically at macro-social levels. The experts in this field have observed three major tendencies of the content in the formal and non-formal adult education:

Social Focus: emphasis on social justice, democracy, citizenship, ecology, equal opportunities and non-discrimination issues.

Professional development and training: emphasis on corporate development, automation and training techniques for the professional achievements in the global age.

Self-actualization and Spiritual Development: emphasis on spiritual development and holistic views of daily life, work and education.

Technology has changed the way instruction is delivered on the campuses of colleges and universities, especially in terms of online instruction. According to a recent report funded by the Sloan Foundation, Allen and Seaman found that almost two-thirds of all higher education institutions in the United States offer online courses and/or programs in order to remain competitive with other institutions of higher learning and to fulfill the diverse needs of today's busy students [2, 1332]. More and more universities are providing faculty with the tools necessary to incorporate technology into the classroom and move their courses into an online environment. For example, Professor Green has taught both online and traditional courses for over three years. He incorporates technology into the majority of his coursework: posts student assignments and documents in the course management system (CMS), uses presentation software and Internet resources, where appropriate, to supplement his lectures, and has moved many of his courses entirely online. He also requires students to contact him through email regarding problems and questions. The purpose of this case study was to investigate faculty perceptions of the usefulness and importance of online technologies, the factors that contribute to the decision of a faculty member to use or not to use the online course management system, and the barriers that exist which make the use of online technologies difficult.

Internal Factors

The most common internal factors that influence an instructor's decision to incorporate technology in teaching are individual beliefs, feelings of anxiety, fears, preferences and perceptions and feelings of competence [3,25]. The decision to incorporate new pedagogy into teaching is attributed to the instructor's feelings about themselves and what they have previously learned. Given this, one can extrapolate that if an instructor has a positive attitude or orientation towards technology they will be more inclined to incorporate it into their teaching.

Another way beliefs factor into the decision whether or not to integrate technology is the view instructors have towards various teaching practices and styles. Grasha and Hicks [4, 8] found that teaching styles are based on "the needs, emotions, motives, beliefs, and attitudes of the teacher and that these teaching practices, when

used positively, are the force behind student success.” Therefore, whether faculty members form their pedagogical beliefs about using technology while they are in school themselves, or after they begin their teaching careers, efforts should be made to improve their interaction with technology early in their careers.

External Factors

External factors include faculty demographics, specifically age and gender, class size, and institutional support. Demographics such as age and gender may be primary factors that influence whether faculty members use technology [5, 96]. In their study, Peluchette and Rust, state that at the university level, faculty who are in the middle of their careers can either be “allies or stubborn opponents as their institutions adjust to competitive pressures, revise programs to meet the needs of increasingly diverse students, and integrate new educational technologies” [6, 201]. Several reasons are provided as to why this may be true. First of all, tenured faculty may not be compelled or motivated to use technology. Secondly, older or senior faculty members may not have the knowledge or training to use technology. This leads to competency issues for older or tenured faculty, as discussed earlier in this study.

Литература:

1. The Courage to Teach: Exploring the Inner Landscape of a Teacher's Life\
Parker J. Palmer ,224 pages, August 2009, Jossey-Bass
2. Allen, I. E. & Seaman, J. (2008). Staying the course: Online education in the United States. Needham, MA: The Sloan Consortium. American Journal of Educational Research. 2015, Vol. 3 No. 10, 1330-1336
3. What social cognitive factors influence faculty members’ use of computer for training? A literature review (1998) by D M Dusick, Venue: Journal of Research on Computing in Education (Dusick, 2000),33
4. Grasha, A.F. & Yangarber-Hicks, N. (2000). Integrating Teaching Styles and Learning Styles with Instructional Technology. College Teaching, 48(1), 2-10.

5. Mary K. Cooper. In Proceedings for Midwest Research-to Practice Conference in Adult, Continuing, Extension, and Community Education. St. Louis, Missouri, 2006. Pp.93-98.

6. Peluchette, J. V. & Rust, K. A. (2005). Technology use in the classroom: preferences of management faculty members. Journal of Education for Business, 80 (4), 200-205.

УДК 81- 13:811

10. Педагогічні науки

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ АВТОНОМІЇ В СИСТЕМІ ЛІНГВІСТИЧНОЇ
ОСВІТИ

Волкова Г.К.,

доцент кафедри іноземних мов

Запорізький державний медичний університет

м.Запоріжжя, Україна

Вимоги сучасної системи освіти обумовлюють необхідність підготовки учнів та студентів до навчання протягом усього життя. Велика роль у цьому належить самостійній роботі, яка покликана не тільки сприяти оволодінню іноземною компетенцією, а й формуванню навчальної компетенції. Підвищення самостійності та ролі самостійної учбової діяльності при вивченні іноземних мов тісно пов'язано з концепцією автономії студента та автономного навчання (learner autonomy and autonomous/ self-directed learning). Особистісна наполегливість є основою активного відношення до знань, систематичності і серйозності у навчанні, позитивних результатів та успішної безперервної освіти.

Автономне навчання – це якісно новий вид освіти, специфіка якого визначається тим, що значна частина часу відводиться на самостійну роботу. Перед викладачем виникають завдання організації самостійної роботи студентів та створення нових засобів і методів навчання, спрямованих не тільки на отримання конкретних знань, але й на вироблення певної стратегії поведінки

під час самостійного опрацювання матеріалу. Автономія студента – це окремий прояв незалежного процесу його самоствердження як особистості в контексті її соціалізації та індивідуалізації. Формування особистісної автономії в оволодіння іноземною мовою у різних учбових ситуаціях, в умовах варіативного учбового контексту дозволяє підтримувати та розвивати особливу систему безперервного та постійного саморозвитку, робить можливим самостійно підтримувати та вдосконалювати свій загальний рівень в руслі різноманітності освітніх систем та мінливих потреб у різних напрямках знань, у галузі іноземних мов в тому числі.

Теорія і практика автономного навчання пов'язані з реформаторською педагогікою, яка розвилась на початку 20 століття. Вона відстоювала ідею перетворення учня з пасивного об'єкта навчання, яким керує вчитель, в активного суб'єкта, який спроможний самостійно та відповідально керувати своєю власною навчальною діяльністю. На практиці у немовному університеті ми бачимо, що формування креативних здібностей у студентів вищої школи на заняттях з іноземної мови часто ускладнюється негативним досвідом вивчення цієї дисципліни, який був отриманий ними під час навчання в школі. З бесід зі студентами стає зрозумілим, що цей досвід міг бути ситуативно обумовлений (невдалий підручник, неякісні уроки в школі і виші і т.д.), але він, на жаль, змусив молодих людей зробити помилкові висновки про відсутність у них здібностей до іноземних мов, що, в свою чергу, знизило мотивацію до вивчення даного предмета.

Саме автономне навчання сьогодні здатне зламати негативне відношення до вивчення мови. Автономне навчання розвивається з урахуванням сучасних інформаційних технологій, які привели до появи великої кількості таких методів, при яких відбувається взаємодія учня з освітніми ресурсами за умови мінімальної участі викладача та інших учнів.

Зараз наука методика все більше й більше акцентує увагу вчених, методистів-практиків та викладачів на необхідності пошуку раціональних навчальних стратегій навчання з метою підготовки ефективних учасників

міжкультурної комунікації. Вони можуть бути спрямованні на забезпечення умов саморозвитку для кожного учня, який оволодіває іноземними мовами, задоволення можливості індивідуальної освітньо-професійної траєкторії, розвитку мобільності та самостійності (автономії) особистості студента, які є важливими для соціалізації майбутнього спеціаліста. Важливим гарантом успішності досягнення зазначених стратегічних орієнтирів є своєчасне формування у молоді механізму самонавчання та самовдосконалення в області іншомовної комунікативної концепції, який здібний функціонувати протягом усього життя. Така цільова установка максимально орієнтована на постійне мовленнєве вдосконалення та формування майстерності майбутньої професійної діяльності.

Глобальні зміни щодо доступності інформації (друковані матеріали, комп'ютерні бази даних, Інтернет) також дуже сильно вплинули на здатність сучасних людей обробляти великі обсяги нової інформації, пов'язувати її з іншою інформацією та інтерпретувати її, спираючись на власний досвід і знання. Молодь сьогодні потребує навичок, які дозволять швидко адаптуватися до ситуації, що змінюється, та розвивати нові навички, так як більше не існує незмінного знання. Вплив глобалізації таким чином означає, що все більше людей можуть впоратися з наростаючим обсягом інформації. Молодь, щоб інтерпретувати або створити себе та світ навколо себе, як правило, створює гіпотези та формулює свої власні теорії щодо світу. В навчанні цей активний та суб'єктивний процес створення нових знань є центральним для розвитку особистості. Це тягне за собою зміну в навчальній діяльності, яка є більш значущою для того, хто навчається, та пов'язана з його власним досвідом і потребами. Розуміння навчального процесу є передумовою для успішного навчання. Крім того, якщо навчальні матеріали та аудиторії ніяк не пов'язані з особистим досвідом студентів і не застосовуються безпосередньо для навчального процесу, вони не будуть мати впливу на загальне особистісне формування. Індивідуум має вміти будувати свій приватний навчальний

простір відповідно до своїх потреб і заповнювати його персонально значущим навчальним матеріалом.

Крім того, автономія пов'язана з реалізацією індивідуальних особливостей щодо мовного навчання, таких як здібності, характер та стиль навчання, і багато в чому залежить саме від індивідуальних відмінностей. Автономія також впливає на мовне навчання; більша автономія може привести до більш високого рівня впевненості і більш позитивного самосприйняття, що пов'язано з дослідженнями в області психології щодо підходів до навчання, таких як активний проти реактивного.

Автономія тісно пов'язана з мотивацією та, зокрема, з внутрішньою мотивацією. Молоді люди все більше вимагають доступу до освіти, бажаючи вивчати мови, бо потребують більшого доступу до освіти, часто за кордоном. Вони стали більш активно заявляти про свої потреби і все більше планують своє майбутнє, в тому числі свою освіту або вони вивчають мову з певною метою поповнення знань у власній фаховій галузі.

Більше молодих людей частіше потребують умов, відмінних від традиційної аудиторії. Тепер вони можуть навчатися вдома або на роботі, а також і в спеціалізованих навчальних центрах, або отримати інші форми підтримки, такі як експертна підтримка в Інтернеті або у мовного радника електронною поштою. Такі зміни призводять до більшої гнучкості для студента, більш широкого вибору і свободи щодо того, коли і де, і, часто, що вивчати. Ці зміни часто також вимагають від того, хто навчається, більш широких здібностей, щодо можливості зробити цей вибір, керувати своїм власним навчанням і підтримувати мотивацію.

Студенти постійно розширюють коло причин, з яких вони бажають вивчати мову. Зміни в потребах молоді призводять до необхідності в диверсифікованому навчальному забезпеченні. Це призвело до дослідження та імплементації нових форм викладання та навчання, які вимагають більшої автономії від студентів.

Розробка нових технологій надає багато можливостей для нових педагогічних розробок, а також для інновацій та розширення. Крім того, в ринковому контексті необхідність пропонувати сучасне обладнання для навчання має першорядне значення для того, щоб привабити потенційних студентів. Навчання з використанням нових технологій часто означає автономне навчання, що, у свою чергу, призводить до необхідності розглядати педагогічні та методичні наслідки таких форм навчання.

Зосередження на навчальних стратегіях, як засобі зробити навчання більш ефективним і приємним, у даний час є звичайним явищем по всьому світу. Є різні типи стратегій; деякі з яких явно більш пов'язані з підвищенням обізнаності студентів, ніж інші. Когнітивні стратегії (такі як способи поліпшення утримання словникового запасу) є корисними, але без уваги щодо метакогнітивних стратегій (наприклад, виявлення мовних потреб), не ведуть до автономії – студенти можуть чудово впоратись із вивченням словникового запасу, але не в змозі самостійно вирішити, коли та які слова вчити в першу чергу.

Інша загальна реакція від освітян полягає в пошуку альтернативних засобів підтримки вивчення мови. Створення спеціалізованих мовних центрів підготовки є популярним варіантом. Інші нещодавні доповнення до арсеналу освітніх положень включають в себе (комп'ютерне) дистанційне навчання та електронне навчання. Це є відповіддю на потребу в більшій гнучкості та спрощенні доступу до освіти. Обидва доповнення вимагають набору навичок як з боку того, кого навчають, так і з боку того, хто навчає, а також переоцінки ролі викладача (або посередника чи консультанта). Деякі автори вказують на необхідність підготовки кадрів і постійну підтримку для того, щоб ці типи навчання були успішними, і особливо вказують на необхідність розвитку навичок самостійної роботи. На жаль, дуже часто ці навички сприймаються як щось само собою зрозуміле.

Таким чином, ми бачимо, що зміни – як всередині, так і за межами освітніх закладів – вимагають певного ступеня незалежності в навчанні. Різні

реакції на ці проблеми з боку освітніх установ, як правило, включають підвищену підтримку мовного навчання, представленого в різних формах. Ускладнення вимог до випускників вищих навчальних закладів і реалії життя ставлять перед викладачами вищої школи завдання вивчати і впроваджувати в навчальну практику найбільш ефективні методики і технології, поєднувати традиційні й інноваційні методи у навчанні та організації роботи студентів, творчо розвивати набутий практичний і теоретичний досвід викладання іноземних мов.

Література:

1. Аникина Ж.С. Учебная автономия как неотъемлемый компонент процесса обучения иностранному языку в XXI // Вестник Томского государственного университета. – 2011. – №344. – С. 149–152.
 2. Корозникова А. А. Сущность понятия «учебная автономия» и обучение стратегиям автономной учебной деятельности в образовательном процессе по иностранному языку // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2016. – Т. 11. – С. 761–765. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://e-koncept.ru/2016/86164.htm>.
 3. Нефёдов О.В. Формирование автономии студента в процессе обучения английскому языку в неязыковом вузе // Приволжский научный вестник. 2014. № 3-1 (31). С. 101-104.
 4. Benson Ph. Teaching and Researching Autonomy in Language Learning. – Harlow: Longman/Pearson Education, 2007 – 238 p.
 5. Dickinson L. Self-Instruction in language Learning / Leslie Dickinson. - Cambridge: Cambridge University Press, 1987. - 188 p.
 6. White, C. Language Learning Strategies in Independent Language Learning: An Overview. In T. W. Lewis & M. S. Hurd (Eds.), Language Learning Strategies in Independent Settings. Clevedon, England: Multilingual Matters. 2008.- Pp.3-24 .
-

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ НА УРОКАХ ПРАВОЗНАВСТВА

Гусак Л.В.*кандидат історичних наук**Слов'янський багатoproфільний**регіональний центр профосвіти імені П.Ф. Кривоноса**м. Слов'янськ, Україна*

Проблеми реформування освіти в Україні жваво обговорюються фахівцями, запроваджуються інноваційні технології, проголошуються нові освітні парадигми, змінюється характер взаємин між викладачами й учнями, оновлюються зміст навчання й виховання.

Такого роду реформаторська потреба очевидна. Адже, навчання ще й сьогодні перенасичене репродуктивними елементами. Учні просто зазубрюють велику кількість фактів, понять, властивостей, їх увага розсіюється під час підготовки домашніх завдань з 4-5, а то й 6-ти різних предметів.

На теперішньому етапі розвитку суспільства альтернативною до існуючої системи навчання може бути концепція інтегрованої освіти. Останнім часом дана проблема потрапляє у коло зацікавлень усе більшої кількості вчених та педагогів [1, с.9 – 10.].

Найґрунтовніше вивчено інтеграцію природничих дисциплін [2, с. 17 – 20]. Щодо гуманітарних предметів, то розглянуто інтеграцію курсу іноземних мов із курсом світової літератури та всесвітньої історії. Є певні спроби поєднання української літератури та історії України [3]. На жаль, інтегрування таких предметів як правознавство, економіка та психологія, майже не простежувалося. Тому і свідчить про актуальність даної проблеми та потребує пильного вивчення.

Сучасні світові стандарти в галузі освіти вимагають інтеграції знань, тобто об'єднання їх у цілісну систему, яка відображає об'єктивний світ в його єдності й розвитку. Як відомо, саме інтегровані уроки є стрижнем, який забезпечує зв'язок різних навчальних предметів в процесі вивчення тієї чи іншої

теми. Цілісність та водночас різнобічність змісту уроку є тими прийомами, які пробуджують в учнів зацікавленість до певної дисципліни. Водночас інтеграція виступає засобом пізнання оточуючого довкілля шляхом зіставлення подій та фактів, отриманих під час чергового заняття. Значний потенціал щодо формування учнівського світобачення через призму інтеграції мають викладачі суспільно-гуманітарних дисциплін, зокрема правознавства.

Можливості для проведення інтегральних уроків з правознавства досить широкі. Здавалось би, знайдено спосіб досягнення потрібної цілісності, системності знань, які вивчаються в ході курсу *«Правознавство»*. Його ж викладання потребує не лише найвищої кваліфікації, але і досить широкої ерудиції та певної практики. Усе залежить від уміння та навичок викладача підбирати та синтезувати матеріали, органічно їх пов'язувати між собою, щоб дотриматись поставленій меті на початку уроку. А найголовніше завдання - це не перевантажити учнів враженнями та фактологічним матеріалом. Варто пам'ятати про те, що все повинно бути в міру.

На сьогодні, немає перевіреної педагогічної технології або чітко відпрацьованої системи інтеграційних впливів на освітній процес. Лише в ході проведення уроків інтеграційного змісту можна отримати певний досвід і виявити ряд труднощів та помилок.

Для прикладу і подальшого аналізу нами був взятий урок вивчення нового матеріалу з правознавства: *«Право на освіту в Україні»*, де тема постає у всій величчї непізнаності.

Такого роду уроки для учнів цікаві і інформативні, бо формують в них системне мислення, позитивне ставлення до певних процесів в юриспруденції. Під керівництвом викладачів вони зіставляють та порівнюють події, оперують фактичним матеріалом, роблять чіткі узагальнення, висловлюють свою точку зору, тим самим підвищують мотивацію до вивчення не лише правознавства, але й інших поданих дисциплін.

Особлива увага приділяється розподілу часу впродовж уроку (45 хвилин) між викладачами-предметниками. Тут потрібно врахувати наступні компоненти:

- ✓ організаційний момент уроку (оголошення теми, завдань уроку та ознайомлення з його неординарністю);
- ✓ познайомлення з викладачами-предметниками, які теж братимуть участь в процесі вивчення даної теми;
- ✓ обґрунтування навчальної діяльності (спонукання до опрацювання нового матеріалу);
- ✓ точний перехід до вивчення наступного питання, не перериваючи послідовність викладення матеріалу та не втрачаючи його цілісність;
- ✓ комплексне використання методичних прийомів навчання, дотримання зв'язку між навчальними дисциплінами [4, с.23].

Таким чином, правильне поєднання в ході уроку всіх вищезгаданих компонентів і перетин їх в єдиній точці і є інтеграцією .

До проведення інтегрованих уроків залучаються викладачі-предметники. Вони в ролі асистентів урізноманітнюють та доповнюють урок, але не втрачають взаємозв'язок з провідним викладачем. Такого роду взаємодію в процесі вивчення нової теми *«Право на освіту в Україні»* можна спостерігати з нижчеподаної схеми (додаток 1.). У ній чітко показано вагомість викладачів-предметників, що беруть участь в уроці, а також злиття споріднених навчальних предметів.

Під час проведення даного інтегрованого уроку були залучені практичний психолог та бібліотекар. Це незвичайний варіант поєднання між предметних зв'язків. Цьому є певні аргументи: по-перше правознавство тісно пов'язано з психологією, бо правова сфера ґрунтується на людській діяльності, поведінка, якої розкривається через призму психології; по-друге це одна з дисциплін, підґрунтям, якої є нормативно-правова база, з якою можна ознайомитися в бібліотеці навчального закладу.

Попри все, увага була спрямована на формування активної позиції учнів у вивченні нового матеріалу.

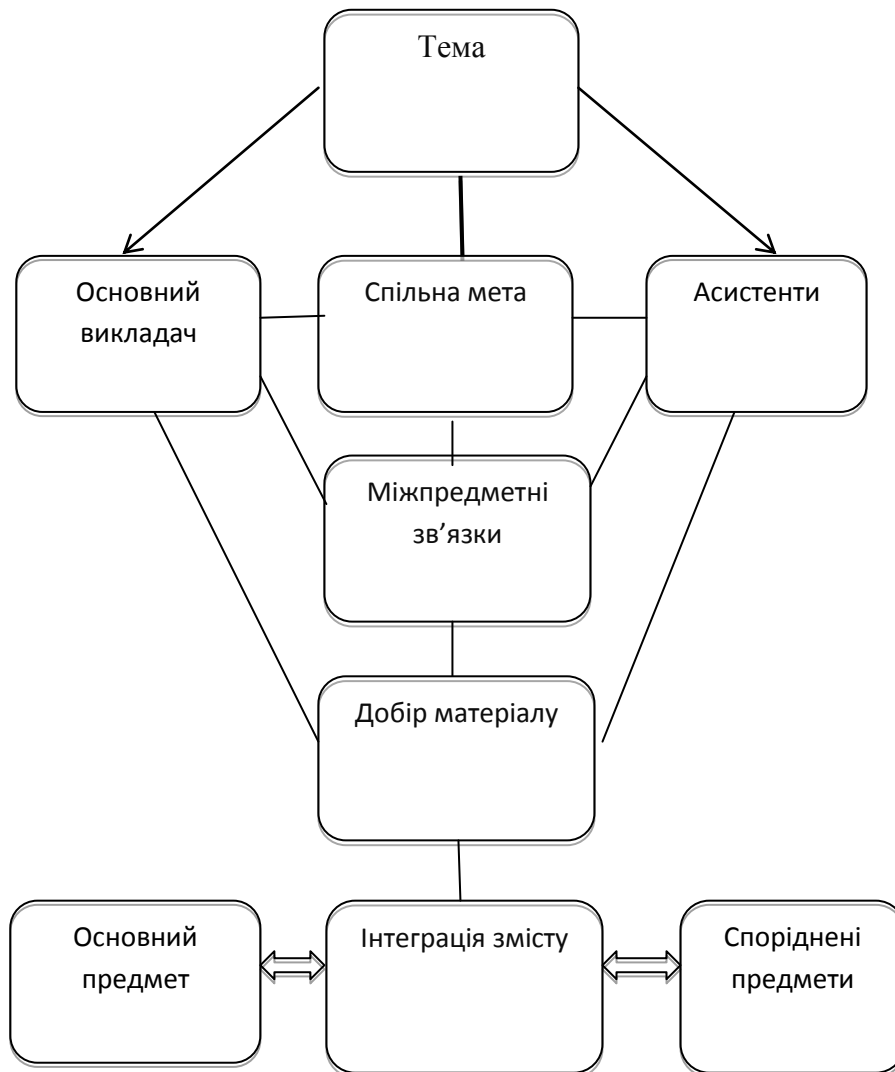
Таким чином, реалізація інтегрованого навчання правознавства з різними навчальними дисциплінами усуває дублювання у вивченні нового матеріалу, заощаджує час і створює сприятливі умови для формування в учнів картини правового світу, систематизації знань в сфері юриспруденції, забезпечує в них суспільно необхідний рівень освіти.

Експериментальна перевірка такого роду уроку показує, що творчі завдання допомагають учням краще осмислити і структурувати здобуті знання, висловити власне ціннісне ставлення до них, проявити свої творчі здібності та знання з інших галузей знання, які не є суміжними з правознавством.

Література:

1. Мариновська О. Інтегральна педагогічна технологія: інтегрований урок / О. Мариновська // Історія України. – 2001. - №43. – С.9 – 10.
2. Сікорський П. Дидактичні принципи диференціації та інтеграції в складанні навчальних планів / П. Сікорський // Шлях освіти. – 2001. - №3. – С.17-20.
3. Пех З. Інтегрований урок з української літератури та історії за п'єсою І.Кочерги «Ярослав Мудрий» / З. Пех // Українська мова та література. – 2003. - №7.- С.54-57.
4. Рекуненко В.В. Методика проведення бінарних занять / В.В. Рекуненко. – К. :УМК, 1995. – 180 с.

ДОДАТОК 1. СТРУКТУРА ІНТЕГРОВАНОГО УРОКУ.

УДК 657

10. Педагогічні науки

РОЛЬ РАЙОННОЇ МЕТОДИЧНОЇ СЛУЖБИ У РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

Євтушенко О.І.,

завідувач науково-методичною установою «Районний методичний кабінет»,

методист із біології та хімії

відділу освіти Білопільської районної державної адміністрації

У проєкті Концепції «Нової української школи», який було презентовано Міністром освіти і науки України Лілією Гриневич 18 серпня 2016 року (набирає чинності з 2018 року), **прописано формулу нової української школи, що складається із 8 ключових компонентів. У першому з них виділено 10 ключових компетентностей, серед яких –компетентність у природничих науках і технологіях [3].** Тобто сьогоднішній вчитель біології, хімії має сформуванати природничу компетентність учня –динамічну комбінацію знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно проводити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [4]. Саме так це поняття сформульоване у проєкті базового закону.

Отже, стає очевидним, що виконання вищезазначеного завдання пов'язане з особистісним потенціалом вчителя, його професійною компетентністю, без якої неможливе розв'язання сучасних проблем навчання й виховання відповідно до нових освітніх парадигм. Іншими словами – компетентного учня може виховати лише компетентний учитель.

Дослідженню окремих питань цієї проблеми присвячені праці відомих науковців. Зокрема, формування педагогічної майстерності майбутніх учителів (І. Зязюн, М. Гриньова, С. Швидка) та професійної компетентності майбутнього вчителя природничих дисциплін (Н. Буринська, Л. Величко, О. Зайцева, Г. Шелінський) [2, с.5-6, 18].

Тож хто і як має підвищувати професійну компетентність учителя? Відповідь знаходимо у словах Міністра освіти і науки України Лілії Гриневич: «Методичні інституції на місцях повинні надавати вчителю методичну допомогу в розвитку компетентнісного підходу до навчання, нових методик. Ці інституції мають стати осередками нової педагогічної думки»[5]. Таким чином, роль районної методичної служби, в умовах реформування освіти, змінюється кардинально, оскільки її діяльність стає більш значущою. Логічно констатуємо, що сформуванати компетентного вчителя, підвищити рівень його професійної компетентності може лише компетентний методист. Діяльність районних

методичних служб стала інноваційною і спрямовується на вирішення питань професійного зростання педагогів.

Учителі природничих дисциплін сьогодні гостро відчують потребу в методичній допомозі щодо техніки проведення наукового предметного експерименту, розробці авторських програм, експертизі власних методичних розробок, написанню статей тощо.

Тому методист (у даному випадку природничих предметів) – це не просто фахівець із біології та хімії, адже є, як правило, учителем вищої кваліфікаційної категорії та має достатній стаж роботи в школі. Він у школі не адміністратор, чи представник контролюючого апарату освітньої влади. Це, перш за все, фахівець із методики, який надає методичну допомогу вчителю.

Сьогоднішній методист – це методист «нової якості» – й інформатор, й аналітик, і розробник, і організатор і має виконувати не властиві йому раніше функції тьютора та фасилітатора. Адже формування чи підвищення професійної компетентності вчителя вимагає створення нової моделі підвищення його кваліфікації.

Із огляду на означене, у Білопільському районі процес розвитку професійної компетентності вчителів галузі «Природознавство» здійснюється згідно обґрунтованої моделі. Вона представлена сукупністю етапів: діагностичного, основного, підтримувального та завершального (таблиця 1).

Таким чином, основними особливостями організації процесу розвитку професійної компетентності вчителя є:

- циклічність (процес із взаємопов'язаними етапами, кожен із яких є продовженням попереднього);
- потужна самостійна методична діяльність учителя (професійне самовдосконалення);
- постійний методичний супровід (методист корегує весь процес);
- створення продукту методичної діяльності (як матеріальний результат роботи);

Таблиця 1.

Модель розвитку професійної компетентності вчителя

№ з/п	Назва етапу	Мета	Робота методиста	Форми узагальнення діяльності методиста
1	2	3	4	5
1	Діагностичний	Визначення рівня володіння вчителями компетентностями: - спеціальної компетентності в галузі біології, хімії; - методичної компетентності в галузі формування знань, умінь і навичок в учнів; - психолого-педагогічної компетентності в області мотивів, здібностей, спрямованості учнів; - аутопсихологічної компетентності - як рефлексії педагогічної діяльності; - комунікативної, соціальної, особистісної, у сфері інформаційно-комунікаційних технологій тощо	Відвідування уроків; бесіди з учителями, адміністрацією школи, керівниками шкільних методичних об'єднань; анкетування	Узагальнення даних
2	Основний	Підвищення рівня компетентності шляхом: - забезпечення проходження вчителями курсової перепідготовки з предметів; - організації участі вчителя у методичних формах роботи різного рівня: семінарах, школах ППД, методичних порадиниках, майстер-класах тощо (обласного, районного, окружного); - організації самоосвітньої діяльності вчителя; - організації участі вчителя у вебінарах тощо	Забезпечення виконання плану курсової перепідготовки та плану методичних заходів КЗ СОІШО на поточний рік; організація та проведення методичних заходів районного та окружного рівня; рекомендації та корегування плану самоосвіти; інформування щодо проведення вебінарів	Інформація, рекомендації, резолюції заходів
3	Підтримувальний (організовується дистанційно в умовах місця трудової діяльності вчителя)	Направлений на зняття психологічних, змістовних і організаційних труднощів після курсового періоду; забезпечення розвитку професійної компетентності в міжкурсний період	Консультування	Інформація

1	2	3	4	5
4	Завершальний	Підведення підсумків роботи, вибудовування подальшої траєкторії діяльності вчителя щодо підвищення його професійної компетентності	Надання методичних рекомендацій вчителю щодо створення продуктів методичної діяльності: проектів, власного професійного портфоліо, методичних розробок тощо. Ознайомлення з відгуками керівництва школи, колег про роботу вчителя	Довідки

- подальше проектування діяльності (як обов'язковий елемент удосконалення професійної компетентності, адже учитель навчається все життя).

Варто звернути увагу на ризики, із якими можна зіткнутися в процесі розвитку професійної компетентності вчителя.

1. В умовах скорочення методистів районних методичних служб (а в новостворених громадах існує ймовірність взагалі їх відсутності) навчальними предметами можуть займатися нефахівці. У такому разі вираз «компетентний методист – компетентний вчитель» узагалі втрачає свою суть (Чи може сліпий сліпого водити? Чи не впадуть обидва в яму? (Луки 6:39-40).

2. .

3. Методична діяльність – це взаємодія (а не вплив!) методиста та вчителів; вона повинна бути затребувана і спрямована на тих людей, які вважають за необхідне взаємодіяти з нею. Знову ж таки – не всі вважають необхідною таку взаємодію (як доказ – обговорення різних питань на сайті osvita.ua).

4. Оптимістичне світосприйняття – чи не головний принцип забезпечення умов для зміцнення і збереження сприятливих тенденцій у самовдосконаленні та самореалізації особистості педагога [1, с.156-158]. На жаль, оптимістів серед педагогів трапляється все менше.

5. Учитель – це людина, зі своїми проблемами, поглядами на життя, особливостями характеру. І трапляється, що розвитку своєї компетентності, із певних причин, він просто не бажає (як от у О.Вишні: «Якось-то воно буде!»).

На одній із своїх зустрічей Міністр освіти і науки України Лілія Гриневич зазначила: «Мрію, щоб в учительських говорили не про свої негаразди, а про нові методики навчання, про те, як працювати з тим чи іншим учнем відповідно до його індивідуальних особливостей. Учителі мусять вчитися впродовж життя. Без цього не матимемо школи, яка буде динамічно розвиватися і відповідати сучасним вимогам»[5]. Компетентні методисти про це мріють також.

Література:

1. Гриньова М. В. Модель формування професійної компетентності майбутнього вчителя хімії [Текст]/ М.В. Гриньова, В.І. Семсняка // Методика викладання природничих дисциплін у вищій і середній школі. XVI Каришинські читання: зб. наук. праць. – Полтава: Астроя, 2009. – 230 с.

2. Овчарук О.В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики [Текст]/ [під заг. ред. О. В. Овчарук.] – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.

3. Концепція «Нової української школи»[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/>

4. Новий закон «Про освіту» : які зміни очікують школу[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/school/reform/48117/>

5. Розділ «Середня освіта» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/>

ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИКИ

Завражна О.М.

*доцент кафедри фізики та
методики навчання фізики*

*Сумського державного педагогічного
університету ім. А.С.Макаренка,*

Салтикова А.І.

*доцент кафедри фізики та
методики навчання фізики*

*Сумського державного педагогічного
університету ім. А.С.Макаренка,*

м. Суми, Україна

На початку ХХІ століття суспільство зіткнулося з глобальними проблемами, які становлять загрозу для існування життя на Землі. Серед проблем нагальною є подолання екологічної кризи, яка спричинена катастрофічним за своїми наслідками втручанням людини в глобальну екологічну систему. Це призводить до забруднення навколишнього середовища - ґрунту, води і атмосфери, продуктами відходів сільськогосподарської і промислової діяльності.

Своєчасне прогнозування і запобігання різних негативних наслідків науково-технічної революції і раціональне, продуктивне використання її досягнень на благо суспільства починається з екологічної освіти. Особливе місце в цьому процесі може належати учителю фізики, за наявності відповідної екологічної освіти, яка крім загального рівня екологічної культури повинна включати ще й розуміння методики екологічної виховної роботи. Тому професійна компетентність майбутніх учителів фізики обов'язково повинна включати екологічний аспект. Екологічна освіта на сьогодні є необхідною складовою гармонійного, екологічно безпечного розвитку. "Концепція

екологічної освіти в Україні” [1] передбачає такі складові екологічної освіти як екологічні знання, екологічне мислення, екологічний світогляд, екологічна етика. Екологічна освіта студентів, майбутніх учителів фізики, під час вивчення профільних дисциплін пов’язана, в першу чергу, з формуванням у них цілісного наукового світогляду, уявлень про взаємозв’язок між людиною і природою та негативні наслідки його розриву. Протягом навчання фізики екологічний аспект стає вагомим, насамперед, при розгляді сутності явищ природи, а також аналізі впливу науково-технічного прогресу на навколишнє середовище.

Саме з фізики студенти мають можливість дізнатися про наслідки порушення природної рівноваги та зрозуміти дію природних і техногенних факторів, які їх викликали [2]. Це дозволяє домогтися того, що студенти більш глибоко і правильно починають розуміти все більш складні взаємодії між суспільством і природою, усвідомлюють небезпеку неконтрольованого втручання людини в природне середовище, вміють орієнтуватися в інформації про охорону і використання природних ресурсів, яку вони отримують з наукових та популярних джерел, критично оцінюють екологічні наслідки окремих антропогенних рішень та можуть використовувати свої знання з фізики для активного захисту навколишнього середовища та екологічної просвіти.

Системне використання матеріалу екологічного змісту підвищує рівень загальної екологічної культури, забезпечує цікавість до фізики як предмету та підвищує якість навчання.

Література:

1. Концепція екологічної освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-148B3B2021C2C/list-B407A47B26>.
2. Салтикова А.І., Хурсенко С.М. Екологічна освіта студентів у процесі вивчення фізики // Актуальні питання природничо-математичної освіти (збірник наукових праць). – Вип. 3. – 2014. – С. 76-82.

МОТИВАЦІЯ УЧНІВ 5-7 КЛАСІВ У ТВОРЧІЙ СПІВПРАЦІ НА
УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Маєвська О.М.,

аспірант факультету технологій та дизайну

Полтавський національний педагогічний

університет імені В.Г. Короленка

м. Полтава, Україна

У сучасних умовах гуманізації навчання актуалізуються слова В. Сухомлинського про те, що немає абстрактного учня. Мистецтво й майстерність навчання і виховання полягає в тому, щоб розкрити сили й можливості кожної дитини, дати їй радість успіху в розумовій праці. А це означає, що в навчанні має бути індивідуалізація – і в змісті розумової праці (в характері завдань), і в часі. Досвідчений педагог дає одному учневі дві, три, а то й чотири задачі на урок, іншому ж — тільки одну. Один одержує складнішу задачу, інший — простішу [1]. Створення сприятливих умов для повноцінної діяльності кожного учня налаштовує дітей на успіх, дає поштовх проявити свої творчі здібності.

Специфіка образотворчого мистецтва, як навчального предмета, дозволяє учителю використовувати нестандартні форми організації уроку, інтерактивні методи навчання, інформаційно-комунікативні технології. Реформування освіти, розвиток міжнародної співпраці сприяє поширенню передового досвіду не тільки вітчизняних педагогів між собою, а й включення світового досвіду в українську методологію освіти.

Видатні науковці, методисти й педагоги виділяють мотиваційний компонент як один із ключових у процесі розвитку творчих здібностей на уроках образотворчого мистецтва. Феномен мотивації, ґрунтовно розроблений психолого-педагогічною наукою, розкривається у працях Ш. Амонашвілі, Л. Божович, Л. Виготського, О. Леонтьєва, А. Маслоу, В. Франкла, Д. Ельконіна, М. Ярошенського та інших. Практикуючі педагоги займаються

безпосереднім залученням учнів до творчої співпраці на уроках образотворчого мистецтва (І. Дробко, О. Осіпова, Р. Проців, О. Чимчинська та інші). Є. Ільїн зазначив, що цілеспрямоване формування мотиваційної сфери особистості – це, по суті, формування самої особистості [2, с. 183]. Творча співпраця учнівського колективу з учителем забезпечує передачу і засвоєння знань свідомо, емоційно й ефективно. Налаштування дітей на процес пізнання, фокусування їхньої уваги, зацікавлення дає змогу учням усвідомити суть поставленого завдання, розібратися зі способами досягнення успішного результату. Головною метою вчителя стає забезпечення розуміння учнями змісту їхньої діяльності, визначення очікуваних результатів уроку.

Узагальнено мотивація визначається системою спонук, котрі забезпечують активність особистості; цілісна особистість визначається системою мотивів, потреб, орієнтацій, переконань; саме вони спрямовують її на саморефлексію й саморозвиток [3, с. 191]. Проте мотивація – це внутрішнє чуття кожного, щоб його активізувати необхідно створити безперервний потік зацікавлення. Для цього існують інтерактивні методи і прийоми. Для уроків образотворчого мистецтва найбільш вдалимими можуть стати такі: «Навчаючи вчуся», «Акваріум», метод проєктів, «Експедиція».

Щоб підвищити активність, розвивати фантазію і привернути увагу учнів до навчання незамінним на сучасних уроках є використання мультимедійних технологій. Репродукції відомих творів мистецтва, зібрані у презентацію з конкретної теми, відеоподорож до музею чи історичного об'єкта дозволяють продемонструвати дітям те, що складно передати усно або побачити на власні очі. Чіткість і наочність слайдів сприяють концентрації уваги учнів і активізації їх діяльності.

Не варто забувати про цікавий і дієвий метод передачі знань, такий як майстер-клас. Запрошення на урок майстра народної творчості, художника чи похід у майстерню створює неповторну атмосферу уроку. Знайомство із визначною творчою особистістю обов'язково надихне учнів до створення свого

неповторного виробу. Контроль навчання можна проводити у вигляді конкурсів, виставок, вікторин.

Визначальною відмінністю результатів навчання на уроках художньої творчості є те, що створені малюнки, аплікації, мозаїки, витинанки, скульптури залишаються у матеріалі. Дитина може розпоряджатися своїми творами за бажанням: подарувати, надіслати на конкурс або подати виставку, прикрасити приміщення вдома чи в школі. Цю особливість образотворчого мистецтва обов'язково слід використовувати у мотивуванні школяра займатись цією діяльністю [3, с. 192].

Урізноманітнення технік і матеріалів на уроках сприяє розвитку креативного мислення, формування індивідуальності результату роботи. Одне й те ж завдання діти можуть виконувати фарбами, графічно, в об'ємі або фактурно. Уява, підкріплена спостережливістю, може завести учня у калейдоскоп фантазії і виявити талант до певного виду мистецтва. Завдання вчителя – побачити і розвинути цей талант, максимально сприяти всебічному розвитку особистості.

Отже, сучасний урок образотворчого мистецтва має бути цілеспрямовано направлений на творчу співпрацю як вчителя і учнівського колективу, так і учнів між собою. При цьому варто розвивати у дітей спостережливість, пам'ять, уяву, вміння аналізувати, співставляти, критично мислити.

Література:

1. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям [Електронний ресурс] / В.О. Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1988. – 304 с. – Режим доступу: http://www.studmed.ru/view/suhomlinskiy-v-sto-porad-vchitelyu_19d3cdec903.html
2. Ильин Е.П. Мотивы человека: теория и методы изучения / Е.П. Ильин. – К. : Вища школа, 1998. – 292 с.
3. Комаровська О.А. Оцінювання навчання учня як засіб особистісного розвитку учня молодшого шкільного віку [Електронний ресурс] / О.А. Комаровська, Н.Є. Митропольська // Науковий часопис НПУ

ДОМІНАНТИ МЕТОДИКО-МАТЕМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ
ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ

А. Ольхова

студентка факультету іноземної філології

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Особистісно орієнтована парадигма освіти на сьогоднішній день актуалізує проблему диференційованого навчання школярів.

Теоретико-методичні засади підготовки майбутнього вчителя до викладання математики в початковій школі вивчали М. Богданович, Л. Кочина, О.Савченко, В. Заболотний, О. Смаглій, В. Ковальчук, Я. Чосік, М. Левшин, С. Локачевська.

Водночас питання підготовки вчителя початкових класів до реалізації диференційованого підходу на уроках математики вивчені недостатньо.

Проведений аналіз наукових джерел дав підстави виділити ключові детермінанти методичної підготовки вчителя до диференційованого підходу при вивченні математики.

Зазначимо, що суть їх зводиться до змістового й організаційного аспектів. Відтак необхідною умовою при визначенні мети підготовки є реалізація принципів, що відображають змістову сутність.

Передусім це принципи інтегративності, предметної пріоритетності й компонентності.

Конкретизуємо позиції щодо кожного з них.

Стосовно реалізації принципу інтегрованості до визначених чинників мети методичної підготовки майбутнього вчителя до диференційованого навчання відносяться:

- сутність диференційованого навчання і можливості його реалізації на уроках математики;
- структура та специфіка професійної діяльності вчителя початкової школи;
- цілі, досягнуті студентами, при вивченні курсів психології та педагогіки.

У контексті нашого дослідження диференційоване навчання треба розуміти такий навчально-виховний процес, система управління математичною навчально-пізнавальною діяльністю, в якому здійснюється, як на основі врахування індивідуальних особливостей окремих учнів, так і груп школярів.

Безумовно, учням притаманні індивідуальні особливості, які по-різному впливають на успішність засвоєння математичних знань.

Зазначимо, що врахування індивідуальних особливостей школярів при їх навчанні проявляються в:

- ступені самостійності учнів;
- мірі допомоги з боку вчителя;
- використовуваних методах, формах і засобах навчання;
- змісті навчального матеріалу (прикладні задачі, тести, завдання тощо)
- планування навчального процесу.

Суттєвим відзначимо групи індивідуальних особливостей, які варто враховувати при вивченні математики.

По-перше: особливості уваги, працездатності, нервової системи, темпераменту, характеру тощо.

По-друге: тип, вид мислення, тип сприймання, тип пам'яті, тобто вираховування яких без адаптації, конструювання вчителем змісту неможливий.

Предметні індивідуальні особливості є пріоритетним при виконанні таких навчальних дій: вияв суттєвих ознак поняття, порівняння понять, формування правила тощо.

Доведено, що рівень сформованості мислительних операцій визначає ступінь самостійності школярів і впливає на вибір форм та методів навчання.

Такі індивідуальні особливості як тип сприймання, пам'ять є пріоритетним при виконанні окремих дій і впливають на форму подачі навчального матеріалу, на характерні допомоги учневі, на кількість завдань для виконання тощо. Їх ще називають локальними.

Аналіз змісту навчальних дій при вивченні компетентів навчального математичного матеріалу дозволяє виявити відповідні їм пріоритетні предметно-математичні індивідуальні особливості школярів. Відтак вчитель матиме основу для конструювання як окремих уроків, так і їх серій.

Учитель повинен пам'ятати про успішність реалізації кожного компонента структури навчальної математичної діяльності пов'язаної з певною групою індивідуальних особливостей.

До теоретико-математичних засад диференційованого навчання, які повинен знати вчитель початкових класів при навчанні математики належить:

- індивідуальні особливості школярів, їх прояв та характер впливу на успішність процесу навчання
- можливості врахування при навчанні різних індивідуальних особливостей;
- предметно-індивідуальні особливості як пріоритетні при реалізації різних компонентів структури навчальної діяльності, в тому числі різних навчальних дій;
- суть математичних здібностей школярів та особливості навчання обдарованих дітей, з особливими потребами .

На вищеназваних засадах базується методико-математична підготовка студентів до реалізації диференційованого навчання молодших школярів.

Ми переконані, що успішність практичної діяльності майбутнього вчителя з організації диференційованого навчання учнів, здійснювана в рамках методичної підготовки, пов'язана з інтеграцією знань та умінь, отриманих в процесі професійної підготовки.

Література:

1. Скворцова С. О. Формування методичної компетентності майбутнього вчителя в галузі викладання математики в початковій школі [Текст] / С. О. Скворцова // Науковий вісник Волинського національного університету імені Л. Українки. – 2010. – № 14. – С. 151-154.
2. Чосік Л. Я. Підготовка студентів до здійснення дидактичної організації навчального матеріалу підручника з математики для початкових класів // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. – №40 (293). – Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – 2013. – С. 132–134.
3. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: Навчальний посібник / О. П. Рудницька. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.

УДК 377

10. Педагогічні науки

ПЕДАГОГІЧНЕ ПРОЕКТУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ МОДУЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ СПЕЦІАЛІСТІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ В ПТНЗ

Попович Т.А.,

Викладач I категорії професійно – теоретичної підготовки

Слов`янський багатопрофільний регіональний центр

професійної освіти ім. П.Ф.Кривоноса

м. Слов`янськ, Україна

Стан швейної промисловості в Україні на сьогоднішній день обумовлений мобільністю зміни технологічного процесу як на підприємствах масового виробництва, так і при індивідуальному виготовленні швейних виробів. Використання на виробництві наукових відкриттів і винаходів активно перетворює та вдосконалює його технологію. В цих умовах головною проблемою становиться відповідність рівня професіоналізму випускника професійного навчального закладу сучасним вимогам виробництва.

Інформаційні технології вносять зміни в процес виготовлення швейних виробів, в показники якості продукції, сприяють росту продуктивності праці. Проектування моделі виробу, конструювання та моделювання, процес виготовлення лекал, розкрою деталей виробу виконується за допомогою комп'ютерних засобів та технологій на основі різних технологічних модулів.

Майбутній кваліфікований робітник, який становиться частиною виробничого колективу, зобов'язаний володіти високим професіоналізмом. А для цього в процесі навчання в ПТНЗ необхідно створювати умови для науково – методичного забезпечення педагогічного процесу; інтеграції професійно – педагогічної діяльності; єдності теоретичного і виробничого навчання, технологізацію педагогічного і виробничих процесів; реалізацію інтегративно – модульної системи теоретичного і виробничого навчання [1].

Технологія навчання учнів в професійному навчальному закладі являє собою єдиний, цілісний, багатогранний та багаторівневий механізм перетворення знань, умінь людини в нові форми та потреби. Позитивне перетворення процесу професійного навчання повинно забезпечуватися на основі базової освіти в загальноосвітній школі та взаємозв'язку загальноосвітньої та професійної підготовки. Технологія навчання в професійному навчальному закладі базується на фундаментальних знаннях основ техніки і загальної технології, теорії професійної підготовки, на усвідомленні ідей, цілей і задач освіти та виховання. Удосконалення і розвиток технології навчання ґрунтується на збереженні та ініціюванні відновлення затрачених ресурсів на створення змісту, методів, форм, засобів навчання.

Технологія навчання сприяє реалізації здібностей і можливостей особистості, установлює єдність цілей, методів і засобів навчання. Педагогічне проектування представляє собою пошук оптимальних можливостей і дозволяє виконати вибір цілей, методів, засобів, в умовах професійно – технічного процесу навчання. Це попередня розробка основних деталей діяльності учня і педагога. Педагогічне проектування є функцією любого педагога не менш значущою, ніж організаторська, гностична чи комунікативна [2].

Напрямами педагогічного проектування є: обґрунтування та пошук ефективних умов для розвитку і виховання людини; актуалізація внутрішніх сил; соціально – професійне самовизначення і становлення особистості; прогнозування та діагностика розвитку педагогічних процесів; координація педагогічних і професійних видів діяльності та коректування процесів навчання. Педагогічне проектування сприяє вдосконаленню освітнього середовища, обґрунтовує, передбачує і реалізує в ньому зміни.

Важливу роль в розвитку технології навчання відіграють процеси інтеграції та диференціації. Вони визначають стадії модульного навчання, об'єднують в єдине ціле види діяльності педагога і учня, знання, вміння та навички загально- та приватнопрофесійного характеру; співвідносять модульні технології виробництва з модульними технологіями навчання.

Проектування і застосування модульної технології навчання можливі при реалізації загально дидактичних принципів: гуманізації, науковості, інтеграції, диференціації, політехнічності, технологічності, динамічності, поетапності і послідовності в придбанні знань, напрацюванні вмінь та навичок.

Згідно міждисциплінарним дослідженням та інтегративній методології [1] визначені закономірності модульної технології навчання:

1.Взаємообумовленість розвитку професії соціально – економічним і науково- технічним потребам розвитку суспільства та виробництва. Професії швейного профілю пов'язані з обслуговуванням техніки, а сутність цієї закономірності в тому, що сучасні техніко – технологічні досягнення науки, застосування їх на виробництві і в побуті являються не лише обов'язковим та перспективним засобом праці кваліфікованого робітника, одним із умов його життя, але й необхідним змістовним та процесуальним компонентом системи навчання учнів.

2.Взаємозв'язок формування особистості і професійного навчання, що реалізується через суб'єкти і компоненти модульної технології навчання. Ця закономірність вирішується з позиції становлення кваліфікованого робітника, який об'єднує в собі такі якості, як організованість, самодисципліна,

оперативність і точність виконання робіт, раціоналізм, розвинуте почуття відповідальності, усвідомлення рівня комфортності праці.

3. Взаємозв'язок загальнонаукової і професійної освіти в модульній технології навчання. Дана закономірність універсальна і включає себе можливі зміни властивостей, стану процесу навчання, всі типи зв'язків між ними. В основу комбінації і взаємозв'язку загальнонаукової та професійної освіти, що формують модулі освіти, покладені взаємодії соціальних, технічних, природничих наук.

4. Єдність інтеграції і диференціації змісту, форм, методів, інформаційних засобів модульної технології навчання обумовлено об'єктивними тенденціями розвитку науки, техніки, технології та виробництва. Ця закономірність дозволяє прогнозувати процеси об'єднання, взаємозв'язку, взаємопроникнення і синтезу компонентів модульної технології для ефективної реалізації функцій навчального процесу і диференційованого змісту освіти.

Застосування модульного навчання при викладанні предметів професійно – теоретичного напрямку швейного профілю обумовлює взаємозв'язок цілей, змісту, способів, форм, засобів, об'єктів та суб'єктів, функціонування таких компонентів як проектування, конструювання, організація, комунікація, рефлексія у сфері професійної діяльності робітників швейних професій. Систематизація змісту навчальних предметів «Технологія виготовлення швейних виробів», «Обладнання швейного виробництва», «Матеріалознавство», «Основи конструювання одягу» в модульній структурі комплексували найбільш важливий навчальний матеріал для створення навчальних модулів, що дозволило виділити модульні елементи для наукового вивчення та створення комп'ютерних технологій навчання.

Досвід педагогічної діяльності доводить, що модульна технологія навчання органічно включається в традиційну структуру уроку, не руйнує, а доповнює і керує його можливостями з сучасних позицій, збільшує варіативність прийомів і методів проведення уроку, підвищує рівень якості навчання учнів професійно – технічних навчальних закладів.

Література:

1. Беляева, А.П. Методология и теория профессиональной педагогики / А.П. Беляева. – Ин-т профтехобразования РАО. – СПб., 1999. – 480 с.

2. Педагогика и психология высшей школы./под. ред. М. В. Булановой-Топорковой: Учебное пособие. - Ростов н/Д:Феникс, 2002. - 544

УДК 519.8

10. Педагогические науки

АНАЛИЗ УСЛОВИЙ И ФАКТОРОВ ПРОЕКТИРОВАНИЯ ПРИ УЗУЧЕНИИ ИНТЕРЛИНАЦИИ ФУНКЦИЙ В ДИСЦИПЛИНЕ «ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ЭКСПЕРИМЕНТА»

Черная Е.С.,

ассистент кафедры высшей математики

Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт»

г. Харьков, Украина

Исходя из неоднозначности в трактовке опорного учебного материала, сложившегося в результате предшествующей познавательной деятельности обучаемых, появляется необходимость разработки методики анализа существующего опорного материала с точки зрения использования его в качестве базового для изучения нового учебного материала.

Целесообразно использовать такой подход: начать с общего понятия интерполяции, а затем перейти к интерлинации и интерфлетации функции, что позволит получить более полную картину.

Особенностью содержания данной лекции является то, что учащиеся в целом знакомы с понятием интерполяции функции, т. к. изучали его ранее. Поэтому, исходя из особенностей опорного учебного материала, необходимо так построить технологию обучения на лекции, чтобы максимально полнее использовать знания и умения студентов по интерполяции функций, дабы перейти к понятию интерлинации функции и ее применению.

При этом, естественно, будет введен ряд новых понятий, определений, обозначений, но в целом сущность изучаемого понятия не изменится.

Цели и особенности содержания данного занятия позволяют использовать наряду с репродуктивной технологией организации деятельности учащихся проблемно-развивающие технологии.

Выясняя уровень опорных знаний по материалу лекции и повторяя их путем диалога со студентами, можно плавно подвести аудиторию к проблемной ситуации, связанной с тем, что понимать под инерлиацией функций.

Сочетание проблемно-развивающих и репродуктивных технологий организации обучения позволяет на данном занятии наиболее продуктивно использовать имеющиеся опорные знания и на их основе строить новые знания и умения студентов.

В части проблемно-развивающего обучения был использован монологический метод обучения. Основная функция этого метода заключается в передаче готовых выводов науки в виде фактов, принципов, правил и положений; организация повторения и закрепления пройденного материала, углубление знаний.

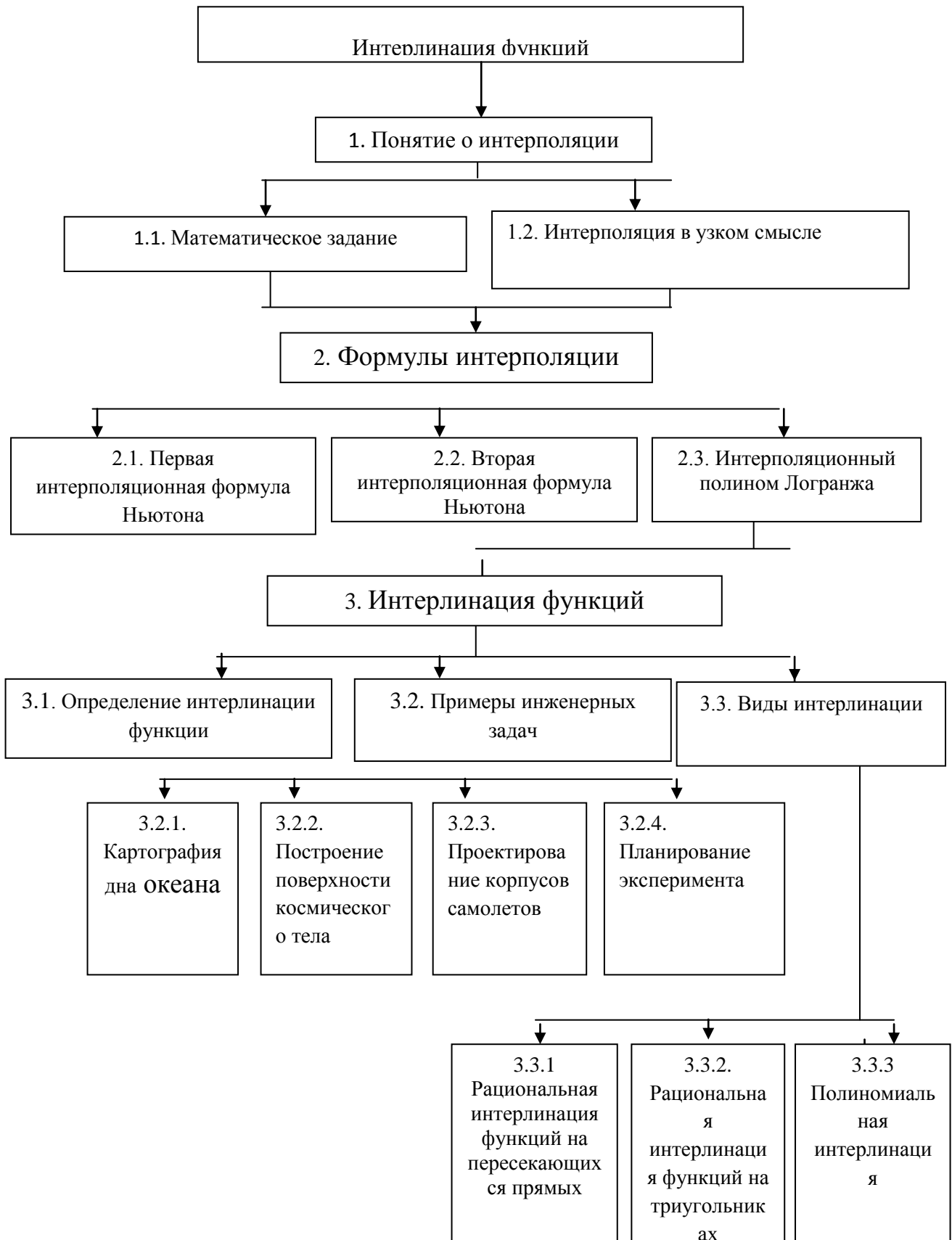
Такие дидактические единицы, как планирование эксперимента для восстановления функций двух переменных, рациональная интерлинация на пересекающихся прямых, рациональная интерлинация на треугольниках, полиномиальная интерлинация, целесообразно давать с использованием показательного метода проблемно-развивающего обучения. Данный метод обучения поможет сформировать у студентов понятие о логике и способах решения данных научных и практических проблем [1, с.97-170].

Дидактические единицы, связанные с введением новых понятий, их определением и обозначением новых величин целесообразно давать, используя репродуктивный вид технологий организации деятельности учащихся.

Исходя из наличия значительного опорного учебного материала, содержания занятия и характеристики объекта обучающей деятельности при построении лекции на тему «Интерлинация функций» будут использованы

следующие приемы активизации: создание проблемных ситуаций, элементы диалога и дискуссии, активизирующие вопросы и элементы практической направленности обучения.

СОДЕРЖАТЕЛЬНЫЕ УЧЕБНЫЕ МАТЕРИАЛЫ

В соответствии с вышеизложенным, цель темы «Интерлинация функций» можно сформулировать так: сформировать четкое понятие об интерлинации функций, уяснить сущность построения интерполяционных и интерлинационных полиномов.

Сочетание на данной лекции диалогического, показательного метода проблемно-развивающего обучения позволяет на каждом этапе привлечь студентов к выработке рабочих целей отдельных дидактических единиц содержания занятия.

В качестве объекта преобразования ориентировочной основы деятельности рассматривается проблема интерлинации функций, в качестве средств деятельности – схемы, формулы и сформированные ранее знания, в качестве технологии деятельности – последовательность построения интерлинационных полиномов, в качестве результата деятельности – ответы на поставленные задачи.

Исходя из дидактических целей обучения и характера содержания учебного материала, в качестве метода обучения выбрана лекция. Материал требует разбора важных теоретических и экспериментальных фактов, аргументации принимаемых положений и установления межпредметных связей.

Одним из важнейших моментов процесса обучения является организация непрерывной обратной связи между преподавателем и обучающимися.

Использование на данной лекции сочетания диалогического метода проблемно-развивающего обучения (при изложении дидактических единиц, требующих активизации мыслительной деятельности студентов) с репродуктивными (при введении новых понятий и определений) позволяет в течение всего занятия поддерживать достаточно устойчивую обратную связь с аудиторией [3, 115-125].

При диалогическом методе обучения изложение учебного материала идет в форме сообщающей беседы, в которой используются в основном репродуктивные вопросы по известному учащимся материалу. Преподаватель

может также создать проблемную ситуацию, поставить ряд проблемных вопросов, но в этом случае сущность новых понятий и способов действий объясняет учитель. Основные функции: раскрытие новых понятий и способов учебной деятельности с помощью репродуктивных вопросов и преднамеренно создаваемых проблемных ситуаций; активизация познавательного общения и побуждение учащихся к умственной или практической деятельности, формирование у них умений речевого общения и самостоятельной деятельности; обучение их способам коллективной мыслительной деятельности [4, с.12-25.].

В ходе лекции при введении новых, достаточно сложных понятий для определения степени усвоения вопроса заранее предусматриваются простые практические примеры.

По курсу «Теория и практика эксперимента» с участием автора разработана и используется модульно-рейтинговая система организации учебного процесса, которая предусматривает всесторонний контроль усвоения учебного материала студентами.

В рамках этой системы, в частности, по теме «Интерлинация функций» контроль будет проводиться на практических занятиях, лабораторных работах, при сдаче модульного контроля.

На практических занятиях знания, полученные на лекции, закрепляются путем решения задач, формируя при этом исполнительные действия.

Контроль усвоения материала лекции на практических занятиях производится двумя способами: путем рейтинговой оценки самостоятельной работы студентов на занятии и оценки выполнения аудиторного модульного контроля на заключительном занятии по данной теме.

Проводимый по данной методике контроль позволяет получить достаточно объективную и всестороннюю оценку знаний, умений и навыков каждого студента.

В результате проведения занятий и анализа их результатов я пришла к выводу о необходимости внести некоторые коррективы в дидактический

проект лекції: во-первых, уделить больше внимания построению математических моделей с использованием интерлинации функций; во-вторых, более подробно остановиться на формулах остаточных членов приближения.

Литература:

1. Литвин О.Н. Интерлинация функций.- Харьков: Основа, 1993. – 235 с.
2. Мелецинек А. Инженерная педагогика. Практика передачи технологических знаний. Изд.3-е, перераб. – М.: МАДИ(ТУ), 1998. – 185с.
3. Вертицкий А.А. Психолого-педагогические основы технологии контекстного обучения в вузе //Активные методы обучения и качество подготовки специалистов в вузе: Межвуз.сб.науч.тр./ЛТА.Л., 1990, - 176с.
4. Ильницкая Л.А. Проблемные ситуации и пути их создания на уроке. – М.: Знание, 1985.

УДК 378.147

10. Педагогічні науки

СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРІВ БІОТЕХНОЛОГІВ

Шеремет М.П., Стрілець О.П., Стрельников Л.С.

кафедра біотехнології

Національного фармацевтичного університету

м. Харків, Україна

На даний час проходять серйозні зміни в системі вищої освіти. Одним з таких факторів, є зміна видів організації вузівського навчання, що торкнулися майже всіх аспектів сучасного життя, та інформатизації навчального процесу, що пов'язані з інноваціями комп'ютерних технологій. Сучасний процес навчання представляє собою складну систему відносин викладача та студента. Головною метою якого є результати. Ці результати вимірюють компетенціями, які представляють собою уміння використовувати знання та навички. Кінцевим результатом є засвоєння компетенцій, які представляють собою результати

навчання, що базуються на досвіді. Поняття компетенції вміщає в себе поняття - знання, уміння, навичок [1, с.183].

Поява нових концепцій та знайомлення з досвідом інших прогресуючих країн, що займають лідируючі місця на ринку освітніх послуг (США, Велика Британія), та побудова на цій базі національної компетентностної моделі навчання направлена на рішення проблеми затребуваності майбутніх конкурентоспроможних фахівців – випускників ВНЗ.

Традиційна методика викладання передбачає спілкування викладача та студента, постійний контроль знань зі сторони викладача, та контроль засвоєння навчального матеріалу. Плодотворність такого діалогу залежить від правильної постановки задач:

- постановки навчальної мети та пов'язана з неї мотивація для студента;
- здійснення передачі матеріалу певного змісту (лекції) та його інтерпретації для студентів (практичні заняття, семінари);
- контроль знань [2, с.65].

На основі розвитку нових технологій та методів навчання стало можливо змінити роль викладача, його можливо розглядати не тільки як носія але і як керівника, ініціатора самостійної та творчої роботи студента. На сьогодні на ринку навчальних послуг та потреб інформаційних технологій викладання повинно включати в себе опрацьовану директивну та сучасну, що носить в собі інноваційний характер, інтерактивну модель навчання.

Інтерактивна модель навчання ґрунтується на впровадженні в навчання інноваційних методів, так як: метод проблемного викладання, презентації, дискусії, кейс-технології, роботу в групах, метод мозкового штурму, метод критичного мислення, вікторини, ділові та рольові ігри, метод анкетування. Сам процес передачі інформації побудований на взаємодії викладача та здобувача вищої освіти. Він передбачає активність студента, його творче переосмислення отриманої інформації. До основних критеріїв інтерактивного навчання відносять: можливість неінформаційної дискусії, вільного викладу інформації; меншу кількість лекцій, але більшу кількість семінарів; ініціативу

здобувача; наявність групових завдань, що потребують колективного рішення; контроль впродовж всього семестру та виконання письмових робіт. В пріоритеті в системі вищих навчальних закладів є принцип дотримання інтересів здобувача. Тому перед викладачами вищих навчальних закладів стоїть завдання розробки та впровадження таких прийомів та методів навчання які б могли активізувати творчий потенціал здобувачів, та його бажання навчатися.

До задач інтерактивного навчання можна віднести:

1. Підвищити інтерес здобувача вищої освіти до дисципліни;
2. Наблизити навчання до практики в повсякденному житті (шляхом формування комунікабельності, підвищення стресостійкості, навчання узгодження конфліктних ситуацій);
3. Навчити прийомам отримання нових знань [3, с. 105-112].

На кафедрі біотехнології Національного фармацевтичного університету проводиться підготовка студентів спеціальності 162 «Біотехнології та біоінженерія». При проведенні практичних занять з дисциплін викладачі використовують різні методи інтерактивного навчання, наприклад метод кейс-стаді. Головним завданням кейс-технології є ситуація, тобто набір перемінних, коли вибір одної з них важливим чином пливає на рішення кінцевого результату. При такому методі викладанні студент сам повинен вибирати рішення та обґрунтовувати його. Метод кейс-стаді – це метод навчання, коли студент та викладач беруть участь у вирішенні проблеми в вигляді ділового обговорення ситуації або задачі. Ці кейс завдання підготовлені в письмовому вигляді та складені з реальних фактів, читаються та обговорюються студентами. Такі заняття складають основу спілкування аудиторії під керівництвом викладача. Тому метод кейс-стаді включає в себе одночасно особливий метод та особливі способи використання цього матеріалу в навчальному процесі. Метод кейс-стаді дозволяє:

- приймати правильні рішення в умовах невизначеності;
- розробляти алгоритм прийняття рішення;
- розробляти план дій;

- використовувати отримані знання на практиці;
- брати до уваги думку інших спеціалістів.

Даний метод сприяє розвитку уміння аналізувати ситуацію, оцінювати альтернативи рішення проблеми, дає навички рішення практичних задач.

Таким чином, слід зазначити, що в основі інноваційних методів викладання лежать активні методи, які допомагають формувати творчий, інноваційний підхід для розуміння професійної діяльності, розвивати мислення студентів та для рішення визначених проблем. Використання різних методів навчання дозволяє стимулювати студентів до навчально-пізнавальної діяльності, що вирішує низку питань, а саме підготовку не тільки високопрофесійного фахівця, а й людини, готової приймати у різних ситуаціях вірні рішення і застосовувати отримані знання на практиці [4, с. 36-38].

Література:

1. Стрілець О.П. Самостійна робота студентів як засіб формування професійної компетентності студентів / О.П.Стрілець, Л.Г.Кайдалова, Л.С.Стрельников // Сучасні досягнення фармацевтичної технології і біотехнології: збірник наукових праць, випуск 2. – Х.: Вид-во НФаУ, 2017. – С. 183-185.
2. Ясперс, К. Идея университета / К. Ясперс; пер. с нем. Т. В. Тягуновой; ред. перевода О. Н. Шпарага; под общ. ред. М. А. Русаковского. - Минск: БГУ, 2006. – С. 65
3. Атласова А.Д. Использование кейс-технологии в образовательном процессе // Дистанционное и виртуальное обучение. – 2010. – №10. – С. 105-112.
4. Кремень В. Інноваційність і освіта/ Василь Кремень // Позакласний час. – 2009. – № 11-12. – С. 36-38

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МОВЛЕННЄВОЇ ПОВЕДІНКИ
ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Ящук О.В.,

старший викладач

КПІ ім. Ігоря Сікорського

м. Київ, Україна

Заняття з іноземної (англійської) мови – це багатогранний процес навчально-виховної взаємодії викладача і студентів, ефективність якого визначається сукупністю психолого-педагогічних закономірностей і чинників. Одним з важливих факторів, що зумовлює ефективність, якість і практичну значущість сучасного заняття з іноземної мови є мовленнєва поведінка як частина педагогічної культури викладача. Зазначимо, що мовленнєва поведінка викладача значною мірою детермінує комунікативну культуру тих, хто навчається [2, с. 297]. Тому можна сказати, що на викладача іноземної мови покладається подвійна відповідальність – як на носія педагогічної культури, який завдяки своєму комунікативному потенціалу спроможний організувати навчальний процес і забезпечити його якість і результативність, виступати в ролі регулятора міжособистісних відносин у студентському колективі, до чіх настанов, рекомендацій, порад дослухаються студенти, так і на фахівця-філолога, який досконало, компетентно, професійно володіє своїм предметом – мовою і в навчальному середовищі є взірцем для наслідування при навчанні особливостей іноземної мови у всіх проявах, таких як граматична коректність, лексична насиченість, правильність вимови, зрозумілість висловлювання, плавність спілкування.

Взаємодія педагога й тих, хто навчається, є визначальною характеристикою педагогічного процесу [1, с. 59]. Зазначимо при цьому, що саме взаємодія, обмін інформацією, взаєморозуміння робить педагогічне спілкування власне педагогічним [1]. Якісний рівень комунікативної взаємодії з тими, хто навчається, залежить від того, наскільки мовленнєва поведінка

викладача відповідає нормам і правилам педагогічної етики й етикету [2, с. 276]. Моральну основу мовленнєвої поведінки викладача складають гуманізм, ввічливе, шанобливе, терпиме ставлення до особистості того, хто навчається, незалежно від віку, успішності та поведінки [2, с. 277]. Загалом, рівень професіоналізму педагога залежить від його компетентності (педагогічної, соціально-психологічної), обізнаності з висновками психолого-педагогічних досліджень – наприклад, який спосіб спілкування або впливу доцільний за даних навчальних умов [3, с. 325]. Тому, готуючись до заняття, викладач іноземної мови повинен ретельно продумати стратегію спілкування зі студентами, враховуючи як особливості педагогічного комунікативного впливу в контексті функціональних позицій і обов'язків суб'єктів спілкування, так і специфіку предмета викладання, необхідність створення відповідного іншомовного комунікативного середовища на основі вибраних тематики, методів, прийомів, форм роботи зокрема.

У контексті психології спілкування мовленнєва поведінка викладача детермінується такими її проявами як імпровізаційність, діалогізм, експресивність, а також сукупність невербальних засобів спілкування (фонація, кінесика, проксеміка) [2]. Здатність викладача правильно управляти зазначеними чинниками вербального і невербального впливу уможливорює створення позитивних психологічних передумов проведення ефективного заняття з іноземної мови.

Література:

1. Кашлев С. С. Педагогика: теория и практика педагогического процесса : учеб. пособие. – В 3 ч. – Ч. 2 / С. С. Кашлев. – Минск : Зорны верасень, 2008. – 208 с. (Педагогика, обращенная в завтра.)
2. Кузнецов И. Н. Настольная книга преподавателя / И. Н. Кузнецов. – Мн. : “Соврем. слово”, 2005. – 544 с.
3. Реан А. А. Психология и педагогика / А. А. Реан, Н. В. Бордовская, С. И. Розум. – СПб. : Питер, 2000. – 432 с.

ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОСТІ ПРИ НАВЧАННІ ТЕХНІЧНОГО
ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ПО СПЕЦІАЛЬНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ
МОВИ

Алтухова М. С.,

викладач німецької та англійської мов,

Екологічний коледж

Львівського національного аграрного університету

м. Львів, Україна

Актуальною проблема наочності у навчанні іноземних мов була у всі часи. У зв'язку із прагненням людства до спілкування без кордонів, залученню до культурної спадщини та духовних цінностей народів світу знання іноземної мови як інструменту міжкультурної комунікації, стало престижним та затребуваним в усіх сферах людської діяльності.

Помітно розширилася область наочності, а разом із цим ускладнився її інвентар: від предметів і зображень, жестів і рухів до відеофільмів та комп'ютерних програм, за допомогою яких викладач моделює фрагменти об'єктивної дійсності. Ефективність навчання залежить від ступеня залучення до сприйняття всіх органів чуття людини.

Основною проблемою при навчанні сучасного технічного перекладу є набуття навиків перекладу технічної термінології.

З розвитком науки і техніки з'явилося багато термінів, які завжди утворюються синхронно з новими відкриттями та винаходами або розробкою нових технологій. Особливість нової термінології полягає у тому, що вона виникає в умовах гострої нестачі літературних номінацій для термінів. Потрібні нові джерела термінології, тому терміни утворюються за допомогою наступних методів:

1. Метод надання нового значення вже існуючим термінам (полісемантизація).

скорочень, які часто можуть мати декілька значень.

4. **Неологізми.** Величезна кількість нових термінів (неологізмів) в англійській мові з'являються з цехової та рекламної термінології. Ці нові терміни часто не потрапляють у словники і тому такі неологізми важко правильно перекласти.

Термін	Пряме значення	Нове значення
debugging	винищення клопів	усунення неполадок
package	пакет	агрегат, комплекс
workshop	цех	семінар, симпозіум

5. **Морфологізми.** Значна кількість нових термінів утворюється шляхом конверсії і словоскладання. Особливо продуктивним джерелом нової термінології є конверсія, головним чином перетворення іменників у дієслова.

Приклади конверсії:

handle – to handle – керувати; вантажити, вивантажувати

doctor – to doctor – ремонтувати

motor – to motor – механізувати

Приклади словоскладання (аглютинації):

motel = motor + hotel

brunch = breakfast + lunch

moped = motorized pedal cycle

transistor = transfer + resistor

Eurovision = European television network

У зв'язку з появою великої кількості термінологічних перетворень (акронімів, конверсій та ін.), більш складної форми та деяких граматичних змін їхнє використання ускладнилось.

Термінологічні та лексичні особливості і труднощі, які вони спричиняють при перекладі, привертають все більшу увагу лінгвістів-термінологів, а також викладачів, які викладають іноземну мову за професійним спрямуванням у технічних навчальних закладах.

Велике значення при цьому надається наочним методам навчання. Посібники для навчання технічного перекладу з окремих спеціальностей і дидактичні матеріали до них (навчальні відео, таблиці) спрямовані на те, щоб в комплексі використовувати сучасні методи викладання іноземних мов і добитися збільшення ефективності навчання технічного перекладу. Наочність надзвичайно допомагає при засвоєнні технічної термінології.

Таблиці включають матеріал, складений у певній послідовності, відповідно до пропонованої методики роботи.

Кожну тему можна представити трьома таблицями: перша таблиця — це зображення з позначеннями на англійській мові; друга — короткий текст. Який включає основну термінологію і третя — завдання для закріплення і активізації мовного матеріалу з теми.

Як правило, перший аркуш представляє рисунок з англійською термінологією. Студенти повинні вміти правильно читати англійські терміни і співвідносити їх із зображенням на плакаті. Перша таблиця складається методом викладу готових знань, в ній подається зображення і назва основних понять в даній сфері.

Таблиця не повинна налаштовувати студентів на пасивне сприйняття інформації. Тому метод викладення в другій і третій таблицях вимагає від студентів аналітичної діяльності, в процесі якої будуть засвоєні не лише окремі терміни, але й певні граматичні структури.

Друга таблиця з текстом розрахована не на просте читання її студентами, а на серйозну аналітичну діяльність, в процесі якої будуть з'ясовані структурні особливості технічної мови. Цьому сприятиме графічне оформлення таблиці. Граматичні структури і лексичні явища, типові для мови технічної літератури, виділені за допомогою додаткового кольору, підкреслень, плашок. До прикладу, інтернаціоналізми виділені червоним кольором, пасивні конструкції — синім кольором і плашкою та ін. Розмір букв забезпечує хорошу видимість на відстані 6-8 м.

Таким чином, за допомогою поліграфічних засобів в тексті виділені характерні для мови технічної літератури лексико-граматичні явища: наприклад, інтернаціоналізми, префікси, складні слова, пасивний стан, *ing*-форми. Під час аналізу це дозволяє сконцентрувати увагу студентів на мовну структуру тексту і виробити у них певний стереотип після перекладу декількох текстів. Читання і розуміння в результаті аналітичної роботи над текстом дає студенту більш конкретне враження про описаний предмет і вживання окремих термінів у зв'язному тексті з метою викладення певного змісту.

Завдання до другого плакату полягає в читанні, перекладі та аналізі. Ефективність роботи над цим плакатом буде залежати від попередньої роботи, яка проводилась викладачем.

Можна порадити студентам переписати текстовий матеріал в спеціальний зошит для роботи над перекладом, супроводжуючи переклад короткими поясненнями, які подаються викладачем щодо форм, типових для технічного стилю.

Третя таблиця включає в себе питання щодо змісту першої та другої таблиці і поєднання слів для побудови відповідей. Це завдання — скласти речення з поданих окремих слів і словосполучень — вимагає від студентів активного використання термінології з даної теми у рамках тексту.

Таким чином передбачається самостійна, пошукова і творча робота студента. Певна проблемність таблиць створює також певні труднощі і необхідність методичної підготовки до роботи, а перехід від перегляду до активної діяльності підвищує ефективність роботи і дає зовсім інші якісні результати.

Література:

1. Фрідман, А. М. Наочність та моделювання в навчанні - М.: Знание, 1984.-80 с.
2. Шахмаєв Н. М. Технічні засоби навчання. - М.: Просвещение, 2001.
3. Шехтер І. Ю. Комплексне застосування технічних засобів при навчанні іноземної мови. М.: Академія, 1999.

ВИКОРИСТАННЯ АНГЛОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В ЮРИДИЧНІЙ
ТЕРМІНОЛОГІЇ

Молибог М.А.,

студентка Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ

м. Суми, Україна

Мова є найважливішим засобом спілкування і пізнання, а також складною, динамічною системою, яка постійно розвивається в часі й просторі. Розвиток мови та постійне оновлення системи понять, що вимагає появи нових номінативних одиниць, зумовлює більшу відкритість лексичного рівня мовної системи для новотворів та впливів інших мов.[2].

Для проникнення іншомовної лексичної одиниці в мову, яка запозичує, на думку науковців, достатньо її формальної адаптації, тобто пристосування до фонетичних та морфологічних норм мови-реципієнта.

Потрапивши у лексичну систему мови-реципієнта, запозичені слова починають «відшукувати» місце, яке вони повинні в ній зайняти. Для того, щоб стати повноправним членом певної терміносистеми, запозичений термін повинен позначати поняття, потрібне тій галузі науки, яку обслуговує ця термінологія, тобто бути мотивованим [4].

Юридична термінологія еволюціонує з розвитком держави, адже зі змінами державного устрою тісно пов'язані зміни в суспільних відносинах, що регулюються правом. Протягом останнього десятиліття правова система України активно реформується під впливом правничої науки розвинутих правових держав, право поширюється на сфери суспільних відносин, які раніше не регулювалися законодавством нашої країни. Процес розширення понятійного апарату багатьох галузей права супроводжується активізацією запозичення іншомовних термінологічних одиниць.

Розвиток правничої терміносистеми тісно пов'язаний із формуванням української термінології взагалі, тому термінології права притаманні тенденції, що характеризують становлення загальнонаціональної термінології. Це стосується і вирішення проблеми доцільності використання в ній іншомовних елементів. Унаслідок активного застосування національного критерію нормативності терміна при унормуванні правничої термінології, проблема нормалізації запозичень переміщується з вивчення суто лінгвістичних аспектів питання запозичення на розгляд його соціолінгвістичних аспектів [3].

Динаміка змін, які відбуваються в лінгвокультурах, може бути обумовлена двома факторами: по-перше, змінами, які відбуваються в межах країни (динамічні соціально-політичні процеси, стрімкий розвиток електронних засобів масової інформації, вплив публічних каналів загальнонаціональної комунікації); по-друге, змінами, які відбуваються як результат зовнішнього впливу. Останні можуть бути результатом впливу процесів глобалізації. В контексті сучасного процесу глобалізації значно розширюється інформаційно-комунікаційний простір і перед індивідом постають нові завдання та питання.

Під глобалізацією розуміють процес всесвітньої економічної, політичної, культурної інтеграції та уніфікації, який призводить до зростаючого впливу різноманітних факторів міжнародного значення на соціальну дійсність в окремих державах [1].

Англомовні запозичені терміни в юридичній термінології поділяються на декілька типів:

— запозичення досить давні, й настільки пристосовані до мови, що вже не відчувається їхнє іноземне походження. Вони часто й широко застосовуються й мають велику кількість похідних (real – реальний, partnership – партнерство тощо);

— суто англомовні слова, які часто використовуються в мовленні, виходять за межі професійної сфери вживання й поступово стають загальномовними одиницями (legalcounseling – юридична консультація, legalguarantee – юридична гарантія, legalassistance – юридична взаємодопомога);

— варваризми – рідковживані іншомовні слова, які легко замінюються питомою лексикою й використовуються у фаховому спілкуванні. В побутовій мові почути їх майже неможливо: (legaltraining – юридичне тренування, legalprivilege – юридична привілеція, termsoflaw - юридична термінологія);

— інтернаціоналізми – такі міжнародні терміни, які вживаються не менше, ніж у трьох неспоріднених мовах: (holding – холдинг; Leasing – лізинг[5].

Отже функціонування англомовних запозичень в юридичній термінології, насамперед на семантичному та словотвірному рівнях, дає підстави стверджувати, що англомовні запозичення є важливим складником її формування. Залучення англіцизмів до терміносистеми українського права сприяло усуненню багатьох описових конструкцій, розширенню фахової лексики правничої сфери унаслідок номінації нових для українського права понять, а також диференціації та деталізації деяких із них. Запозичення термінів на позначення нових для українського права понять дозволяє задовольнити нагальну потребу в термінологічному наповненні мети мови, яка обслуговує галузі державно-правової сфери.

Література:

1. Дорда С.В. Англомовні запозичення в українській юридичній термінології / С.В. Дорда //Роботу виконано на кафедрі іноземних мов

ДВНЗ „Українська академія банківської справи Національного банку України.-2015.- 9с.

2. Лінгвоправова картина світу: сучасні проблеми лінгвістики та іншомовної дидактики / Сімонок В.П., Сергєєва Г.А., Семьонкіна І.А., та ін. – Харків:Нац.уні-т«Юридична академія України ім. Я.Мудрого, 2012.- 258 с.

3. Сергєєва Г.А.Англомовні запозичення в українській правничій термінології: автореф.дис. на здобуття наук.ступеняканд.філол. наук:спец. 10.02.01 – українська мова / Сергєєва Галина Анатоліївна; Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна.-Харків, 2002. - 24с.

4. Запозичення в юридичній термінології: [Електронний ресурс] – Нац. ун-т Одеська юридична академія.–Режим доступу <http://www.studfiles.ru/preview/5170282/page:50/>

5. Особливості перекладу англійських та українських юридичних термінів: [Електронний ресурс] – Київ, 2009.–Режим доступу <https://xreferat.com/31/2149-1-osoblivost-perekladu-angl-iys-kih-ta-ukra-ns-kih-yuridichnih-term-n-v.html>

УДК : 821.161.2:82.31

6. Філологічні науки

СТИЛЕВЖИТОК ПРИКМЕТНИКОВИХ ФОРМ У РОМАНІ В. ЛИСА «СОЛО
ДЛЯ СОЛОМІЇ»

Стовбур Л.М.,

доцент кафедри української мови

Запорізький національний університет

м. Запоріжжя, Україна

Морфологічна система української мови у своєму розпорядженні має досить багаті стилістичні ресурси. З розвитком стилістичної науки обрії морфологічної стилістики розширюються, її об'єктом є не тільки стилістичні аспекти граматичних категорій, варіантних форм, а весь комплекс морфологічних елементів, дібраних мовцем зумисне з певною метою.

Стилістичні дослідження з морфології в сучасній вітчизняній лінгвістиці провадять у двох напрямках: один з них – розгляд морфологічної системи загальнонаціональної мови у стилістичному аспекті відповідно до змісту висловлення, сфери використання мовного матеріалу; другий – аналіз і опис морфологічної системи кожного з функціональних стилів, зіставлення результатів, для того щоб виявити специфічні особливості морфологічної структури основних стилів, її зумовленість і закономірності у процесі розвитку [1, с. 263]. Ґрунтовне вивчення і дослідження морфологічних елементів в обох напрямках дає змогу «прочитати» і пояснити

стилістичне забарвлення тексту і пізнати внутрішню структуру певного мовного стилю.

В аналізованому романі В. Лиса дуже щедро вжиті різні вияви ступенів ознаки тому, що останні увиразнюють текст, допомагають зосередити увагу читача на тих чи тих ознаках предмета. Текст із великою кількістю прикметників звичайно носить книжний характер, відрізняється великою емоційністю, оскільки прикметники часто називають ознаку не об'єктивно, а суб'єктивно, виражаючи ставлення до неї автора чи героя; серед них багато епітетів. Значна кількість прикметників створює надзвичайний емоційний малюнок тексту і, як правило, при вживанні нульового ступеня прикметника – плавний, спокійний. Однак, коли автор використовує різні форми співвідносної і безвідносної міри якості, емоційно-стилістична картина тексту міняється кардинально: подібні прикметники відразу надають емоційної специфіки не тільки реченню, але й тексту: *Та це божевілля, це оспівування неї самої, щораз вигадливіше, пишніше й чудернацькіше* [2, с. 152].

Нерідко в романі «Соло для Соломії» спостерігається стилістичне нагромадження якісних прикметників (діеприкметників) нульового ступеня якості, або нульового й вищого та найвищого ступенів. Наприклад: *І відтоді життя її перетворюється на суцільне чекання – болісне, тривожне, розтягнуте і спресоване водночас. Намагалася вбити його роботою, щоденною, щогодинною, навісною* [2, с. 147]; *Соломія глянула в його очі. Чисті, прозорі, світло-сірі, ледь-ледь зеленкуваті* [2, с. 138]; *Звістка була солодка, як мед, тривожна, як далекий пронизливий звук, що вражає насамперед серце* [2, с. 11]; *Наслухалася Соломка й басовитого гудіння бджолиного та джмелиного, і вечірнього, легшого, але пронизливішого, коли в маю стали хрущі вилітати* [2, с. 20]; *Соломія побачила себе у вельоні, й на щок раптово викотилася несподівана велика солона сльоза – її смак відчула ще до того, як стерла долонею* [2, с. 21]; *Та свій сир – запашний, солодкий, п'янкий, трішки болісний – вона вже отримала* [20, с. 96].

Очевидною стилістичною ознакою мови роману є вживання якісних прикметників нульового ступеня в поєднанні з іншими прикметниковими формами. Це є характерною особливістю ідіостилю письменника – вживання однорідних прикметників різних семантичних груп, що дає можливість максимально деталізувати опис: *Потім і старий поважний кіт Рудик випірнув з ночі та взявся об чобота тертися* [2, с. 27]; *Раптом Соломія побачила маленьку, але досить яскраву зірочку* [2, с. 45]; *Великі очі ставали все виразнішими, а головне – із світло-сірих небесними, синіми, наче дві великі волошки над маковими квітами щік* [2, с. 47]. *Та цього разу голос у тата Антона незвичний, урочистий і суворий, хоч трохи й хрипкий, як у батюшки їхнього нового на проповіді* [2, с. 86].

Аналіз стилістичного потенціалу прикметникових форм, щедро вжитих В. Лисом, був би неповним без вказівки на факт використання прозаїком діалектних слів. Він уводить чимало прикметників поліської говірки задля реалістичності контексту: *А тепер... вона думає (ото й звістка!) про те, що, певно, зновика груба* (*груба* – поліське діалектне «вагітна») [2, с. 13]; *Якби ж вона тико хоч раз дурного батька послухала, така красива та контетна* (*контетна* – хороша, красива, а ще та, що зважає тільки на свою думку, поліське діалектне) [2, с. 87]; *Петро хлопець нічо, і лицем вдатний, і серцем добрий* (*вдатний* – красивий, поліське діалектне) [2, с. 88]; *Бо ж у Мотрунки як-не-як уже восьмеро дітей у сорок літ, то теж прикмета ни злецька* (*злецька* – непогана, хороша, поліське діалектне) [2, с. 92]; *Весь схарпуджений* (діалектне «переляканий») *якийсь* [2, с. 151]. *Мало, мало тобі дурної, оцибенської* (діалектне «фальшивої») *Руфки?* [2, с. 207].

Оригінальні, свіжі епітети, порівняння, метафори із включенням означень (якісних прикметників і дієприкметників) у Володимира Лиса завжди глибоко емоційні, психологічні, у них яскраво відбито портретну характеристику героя: *Павло кремезніший і спокійніший, розсудливіший, а Петро – тонший, гінкіший, тихий, та часом як спалахне, мов копиця сіна, в яку сірника кинули* [2, с. 59]; *А може, й більше, бо жіноча цікавість гостроока і гостродзьоба, у*

ста люстерках **роздвоєна і потроєна**, на дві а то й три сотні лиць, на сотні стежок насінням пліток посіяна [2, с. 239]. Або ж саме за допомогою прикметників максимально точно передана динаміка ситуації: Слова промовляли **поздоровлєнські, хоч і насторожені спершу та все добріші, святковіші й обнадійливіші** – для себе, для **несподіваних майбутніх родичів** [2, с. 207]; *Тече, біжить, витікає літо. Сонячне й дощове, пахуче і... знов тривожне* [2, с. 226].

Кількісно менш уживані в романі «Соло для Соломії» ступеньовані прикметники, але якраз вони виконують найважливіші художньо-стилістичні функції, оскільки безпосередньо пов'язані з образотворенням, індивідуалізацією персонажів, етнографічною ідентифікацією героїв твору. Ступеньовані прикметники, використані В. Лисом, відзначаються багатим розмаїттям і є важливим елементом його оригінального й самобутнього стилю: *Навіть **пронизливий**, з невеличкою хрипотинкою крик **манюпунької** крихітки (а втім, дочка вродилася **нічогенька**) звучав для матері як **найпрекрасніша** музика* [2, с. 24].

Якісні прикметники вищого ступеня порівняння (синтетична форма) у романі представлені великою (але меншою, порівняно з нульовим ступенем прикметника) кількістю: **Більший**, – *отець Андроній значливо вказівного пальця зводив. – У сотні тисяч разів **більший*** [2, с. 43]; *Дорікала **лагіднішими**, хоч і **розначливішими** словами* [2, с. 185]; *Йому стало ще **самотніше й незатишніше*** [2, с. 123]; *Не раз із жахом думав, що серед них є багато і **вродливіших, і удачливіших, і старших** званням* [2, с. 181]; *Наслухалася Соломка й басовитого гудіння бджолиного та джмелиного, і вечірнього, легшого, але **пронизливішого**, коли в маю стали хрущі вилітати* [2, с. 20]; *Сміхотливі ямочки, що з'являлися на щічках, робили його ще **привітнішим**. Великі очі ставали все **виразнішими*** [2, с. 29]; *У гніві, істериці, розчервоніла й розпатлана Руфина ще **красивіша, вродливіша*** [2, с. 83]. Говорячи про семантико-стилістичний потенціал, відзначимо, що в романі найбільше представлені якісні прикметники вищого ступеня на позначення вікового стану

(старший – старіший, молодший), розміру (худіший), зовнішніх і внутрішніх характеристик людини (привітніший, моторніший, уважніший, щасливіший). Аналітичну форму вищого ступеня порівняння прикметника автор майже не вживає.

Традиційна граматики визначає найвищий ступінь порівняння (суперлатив) як таку прикметникову форму, яка своєю будовою вказує на те, що та сама ознака в одному предметі виявляється в найбільшій (найменшій) мірі, ніж в іншому, або в тому ж самому предметі [3, с. 173]. Формальні засоби вираження суперлатива у романі якраз це підтверджують: *коло садка Ратенців (десь із північних країв у село пристали) – чи не найпишнішого в селі* [2, с. 20]; *Не найбагатший, але й не бідний сельчанин, котрий завітав до господи, годився за компаньйона* [2, с. 24]; *Соломійка і Руфінка були наймолодшими серед того дівочького базарникового гурту, али, вважай, і найвродливішими* [2, с. 58]; *Найбездонніше і найзріліше небо буває восени, – казав отець Андроній* [2, с. 68]. Переконаємось, що В. Лис схильний до вживання найпоширенішої і в сучасній українській мові синтетичної форми суперлатива, тим часом, як аналітична форма прикметників контексту роману не властива.

Значне стилістичне навантаження в романі припадає на прикметники недостатнього або надмірного ступеня вияву ознаки. Такі прикметники є частими при портретній характеристиці героїв, або описі явищ: *Циган спробував до горщика заглянути та ложку потягнути, справдешній циган, гицелюватий, а коза-дереза відро перекинути, али тато Антін тут як тут* [2, с. 12]; *Джмелиний мед ще солодший за бджолиний. І водночас трохи гіркуватий* [2, с. 33]; *Її посмішка стала ще ширшою і насмішуватішою* [2, с. 202]; *Уповномочений виявився иншим – молодий, високий, піджаристий, при галстуку, лице обвітрене, трохи заокруглене, а очі...* [2, с. 197]. За своїми ужитково-стилістичними особливостями такі форми прикметників тяжіють до просторіччя. Нерідко семантика недостатнього або надмірного вияву ознаки виражається аналітично: *Соломія розплющила очі, зновика сині, хоч трохи й*

каламутні [2, с. 192]; *Вам, звісно, казали, що ви дуже вродлива дівчина* [2, с. 198]; *Далі будуть інші міри, уже доволі грубі* [2, с. 200].

У романі «Соло для Соломії» активно вживаються різні ступеньовані прикметникові форми, які самостійно або у сполученні з іншими засобами виконують важливу стилістичну функцію: увиразнюють текст, зосереджують увагу читача на тих чи тих ознаках предмета.

Як бачимо, найбільш потужним джерелом експресивізації роману виступають прикметники співвідносної і безвідносної міри якості (*вигадливіше, тишніше й чудернацькіше, найбездонніше і найзріліше небо, насмішуватий, гицелюватий*). Нерідко у романі «Соло для Соломії» спостерігається стилістичне нагромадження якісних прикметників (дієприкметників) нульового ступеня якості, або нульового й вищого та найвищого ступенів.

Література:

1. Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності : стилістика та культура мови / С. Я. Єрмоленко. – К. : Довіра, 1999. – 431 с.
2. Лис В. Соло для Соломії. Літературно-художнє видання./ В. Лис. – Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2013. – 368 с.
3. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови : академ. граматики укр. мови / І.Р. Вихованець, К.Г. Городенська [за ред. І. Р. Вихованця]. – К. : Унів. вид-во «Пульсари», 2004. – 398 с.

УДК 81

6. Філологічні науки

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Черкасова Т.А.,

*Старший викладач кафедри іноземних мов
Сумський Національний Аграрний університет
м. Суми, Україна*

Кожна мова в процесі свого розвитку зазнає певних змін. Англійська мова не є винятком. Відіграючи роль універсального засобу спілкування, будучи важливою складовою не лише загальноєвропейської, але й світової культури, виконуючи роль інструменту, що сприяє об'єднанню всього світового співтовариства, англійська мова в теперішній час проходить закономірний етап змін, що охоплює її різні рівні і впливає на стан мовної системи в цілому.

Системність, як фундаментальна властивість будь-якої мови, передбачає її здатність до саморозвитку шляхом мобілізації закладених в ній можливостей комбінування елементів та зв'язків між ними, характер їхнього взаємного впливу, механізми всебічної взаємодії з зовнішнім світом. Маючи всі ознаки системи, мова відображає психофізичні та розумові процеси, що є своєрідними каталізаторами перетворень мовнорозумової діяльності людини, викликаними змінами в економічній та соціальній сферах життя. Проявом системних властивостей мовної діяльності визнається також єдність еволюційних процесів письмової та усної форм мови, оскільки їх співвідношення змінюється з розвитком суспільства та умов його існування.

В цьому зв'язку в науковій літературі відмічається, що співвідношення «письмова – усна мова» на протязі останніх десятиліть постійно змінювалось на користь усної мови на відміну від XIX та першої половини XX століття. В XXI столітті відбувається глобальний вплив Інтернету на сучасне користування мовою та пов'язані з цим зміни в комунікації, що впливають на засоби орфографічного та граматичного оформлення висловлювань, йдуть зміни в розумінні функціонального призначення знаків пунктуації, виникла універсальна форма комунікації (мова смс-повідомлень), відбувається перетворення мови в засіб просування товарів, послуг, політичних ідей і т.ін.

Надмірне спрощення граматики та стилістики мови ЗМІ з ціллю привернути увагу та отримати відгук недосвідченого обивателя – призвело до активізації простомовної, жаргонної лексики і фразеології не лише в художніх, але й в публіцистичних текстах, радіо та телебаченні. Цю тенденцію ще в 80-і роки XX століття відмічав Р. Кверк, торкаючись питань вживання нормативної

літературної мови дикторами радіо та телебачення, а в наш час вона визнається практично повністю.

Розповсюдження англійської мови, як мови міжнародного спілкування, викликає потребу в її освоєнні для мільйонів людей різних національностей. Це сприяє спрощенню вимови, уніфікації багатьох регіональних форм та толерантному ставленню до них в межах сучасного користування мовою, значному зростанню її фонетичної варіативності; спостерігається активне претворення лексики: зростає кількість запозичень, слова та словосполучення зі складною внутрішньою структурою отримують скорочену зовнішню форму, абрєвіація породжує нові кореневі елементи – неоморфеми, найбільш продуктивними способами словотворення вважаються конверсія, переосмислення, складання основ;

Відбуваються зміни в найбільш стабільній мовній частині – граматичному складі: синтаксичні конструкції модифікуються, трансформуються засоби граматичного оформлення висловлювань, викликаючи зміни в функціонуванні знаків пунктуації, що сприяє розмиванню встановлених нормою границь між різними граматичними явищами;

На еволюційні процеси мови помітно впливає також процес, зворотній до стандартизації, а саме – популяризація локальних варіантів мови як джерел та хранителів регіональної та національної культури в усьому її розмаїтті.

Наслідки еволюційного руху системи англійської мови відображаються не лише на рівні повноцінно значущих компонентів системи, але і в службових елементах. Серед подібних явищ можна відмітити, наприклад, вживання апострофа. Цей, здавалося б, давно досліджений і малий мовний знак насправді характеризується як універсальний елемент англійської мови, здатний виконувати функції реалізації різних граматичних явищ. Вживання чи не вживання апострофа в прийменникових словосполученнях з *of*, присвійних конструкціях з *'s*, нестійких складних словах та інших мовних засобах дозволяє прослідкувати одне з напрямів змін в мовній системі.

Подібні явища спостерігаються і у випадках вживання артиклів, тут має місце тенденція до їх опущення, якщо при цьому не порушується зміст речення.

В статті “4 Changes to English So Subtle We Hardly Notice They’re Happening” Аріка Окрент підсумовує висновки, до яких прийшли Марк Девіс, Джеффри Лич і Крістіан Мейр під час досліджень перспектив розвитку англійської мови: відбувається заміна конструкцій типу “they started to work” на “they started working”, в той же час конструкції з “intend” и “cease” частіше вживаються з інфінітивом; все більшу популярність набувають форми прогресиву. Частота вживання так званих «подовжених часів» (Continuous Tenses) в англійській мові зростає на протязі декількох століть. За останні десятиліття ці форми завоювали нові рубежі. В британському варіанті англійської мови вони все частіше вживаються в пасивному стані (“It is being held” замість “It is held”), з модальними дієсловами типу should, would, might (“I should be going” замість “I should go”). Все частіше починають вживати у формі прогресиву і дієслово “be” (“I’m being serious” замість “I’m serious”); модальні дієслова “shall” и “ought” використовуються в розмовній мові все рідше. Проте значення, що передаються модальними дієсловами, тепер замінюються виразами типу “going to”, “have to”, “need to”, “want to”. З’явившись в усній мові, вони за останні декілька десятиліть закріпилися в письмовій. Все частіше для утворення пасивного стану вживається дієслово “to get”. Як правило, пасив з дієсловом “to get” вживається, коли говорять про якісь неприємні події, але швидке зростання популярності цього дієслова за останні півстоліття дозволяє передбачити подальше розширення його вживання в пасивних конструкціях і для передачі позитивних подій, оскільки вже зараз можна зустріти “they got promoted”, “the tourist got paid”.

Т.А. Расторгуєва також пише про зміни в складній системі дієслівних часів, підкреслюючи, що все більш широкого вжитку набуває вживання розширених форм типу “I am eating” замість простих форм типу “I eat” через бажання надати дії, вираженій дієсловом, більше жвавості та реалістичності,

що відрізняється від інших сучасних мовних тенденцій, які прагнуть до більшої економічності та стислості мовного висловлювання;

Розповсюдження вживання розширених форм дієслова “to go” (йти) для передачі найближчого майбутнього “we are going to write” замість “we will write”. Дієслово “to go”, що раніше означало “to walk”, тепер настільки позбавлене свого речового значення, що може використовуватись в якості допоміжного дієслова для себе самого, як в виразі “we are going to go a long way”.

Г.А. Вейхман в своїй книзі «Нове в англійській граматиці», узагальнюючи свої дослідження за останні тридцять років, розбирає чисельні приклади, що протирічать встановленим правилам.

Відбуваються зсуви семантичних рядів, синтаксичні конструкції модифікуються, трансформуються реєстри мови, а також ставлення до чинності тих чи інших мовних засобів в певних умовах спілкування. Мова повсякчас адаптується до нових функцій, розвиває нові синтаксичні структури, або старі синтаксичні структури перебирають на себе нові функції. Тенденція до подальшої лібералізації та спрощення норм літературно-писемної мови обумовлена екстралінгвістичними факторами, в числі яких – залучення все більш широких соціальних шарів до розвитку не лише літературної, але й професійної мови, в тому числі, так званого професійного жаргону, що отримав повноправне положення як в усній, так і в письмовій діловій комунікації.

Так звана «Лондонська вимова» зараз вже не користується популярністю, спостерігається тенденція до заміщення її на більш демократичні простомовні варіанти. Британський акцент сьогодні в меншій мірі залежить від приналежності користувача до певного суспільного класу. Британські мовознавці прогнозують, що через 50 років британський вимовний варіант (Received Pronunciation – RP) щезне, а його місце посяде мультикультурний лондонський варіант мови (Multicultural London English – MLE), що обумовлено

впливом досить багаточисельних карибських, західноафриканських та азіатських товариств, що живуть на території сучасного Лондону.

За прогнозами зміни торкнуться й фонетики. Перш за все, як очікується, щезне зубний щільовий звук “th”, місце якого, в залежності від слова, посядуть “f”, “d” або “v”. Внаслідок цього, наприклад, “thick” перетвориться в “fick”, “think” – в “fink”.

Звукосполучення [ju:] зміниться на [u:]. Отож, “duke” перетвориться в “dook”, “news” – в “nooze”, “beauty” – в “booty”.

Спрощення фонетики призведе до того, що в деяких словах, близьких по артикуляції, звуки неможливо буде розрізнити, і вимовляться вони будуть однаково.

Кількість звуків в слові зменшиться. Скорочення торкнеться і консонантний комплекс (сполучення декількох приголосних без голосних між ними). Наприклад, в слові “text” щезне остання “t” і слово перетвориться на “tex”.

Наступним кроком стане широке проникнення слів інтернет-культури, таких, як “LOL” або “Emojis”, доданих в 2015 році до Оксфордського словника. Скорочена мова, що використовується в електронних повідомленнях, стане звичайною справою: замість “hashtag laugh out loud” та “totally chilled” набуде розповсюдження “tagLOL” та “toteschill”.

Новітні технології також вносять свої зміни, а при появі штучного інтелекту комп’ютери можуть розпочати створювати нові слова.

Крім того, значного впливу на традиційну англійську завдадуть запозичення з американської англійської, взяті з популярних серіалів, ток-шоу та інших телепередач.

Нещодавні дослідження Гарвардського університету показали, що, як мінімум 15 неправильних дієслів в найближчому майбутньому стануть правильними. Вчені порівнюють процес спрощення мови з еволюцією Дарвіна: в боротьбі за існування виживає найсильніший. Змінам та спрощенням підлягає перш за все так звана продвинута англійська – мова молоді, що найбільш

активно вбирає в себе та синтезує елементи інших мов та культур. В молодіжній англійській зберігається сильна тенденція використання фразових дієслів в якості іменників, наприклад *buildup* – нарощування сил, *leadin* – введення. Все частіше можна зустріти слово “jet” замість “jet-propelled aircraft”, “op” замість “operation”, “up” замість “promote”.

Багато хто з лінгвістів досить справедливо, на мою думку, висловлює побоювання про те, що можливим результатом подібних тенденцій може стати збідніння лексики: словарний запас жителів США скоротився настільки, що школярі з трудом читають Марка Твена. Слід відмітити, що тенденція до спрощення мови простежується і в інших мовних співтовариствах.

Стрімкий розвиток та глобальне розповсюдження Інтернету, створення в його рамках електронного різновиду письмової мови («new mode») та зміни в мовному слововжитку можна вважати однією з найважливіших подій в історії людства. Поява третього засобу комунікації є основним джерелом революційних змін в сучасній лінгвістиці. Відомий британський вчений Девід Крістал вважає, що вплив Інтернету може призвести до того, що через декілька поколінь розмовна мова співтовариства може мати ту ж саму назву, але зовсім інше наповнення. [16].

Як свідчать новітні дослідження, прямий порядок слів в розмовній мові вже не є домінуючим фактором побудови речення. Тобто інверсивність загального питального речення в якості його характерної особливості за даними реальної мовної практики вже не є єдино-вірною нормою. А це означає, що поряд з нормативною структурною моделлю питального речення з інверсією підмета і присудка в реченні повноправно існує така, де головною ознакою питального речення є інтонація. А це вже спрощує вивчення англійської мови, бо існує аналогічне порівняння з рідною мовою. Наприклад: ”You heard the new?” “Yes” “You are his daughter?” “No” “you will do everything you can?” “Yes” “You were fond of her?”.

Однак, не дивлячись на існування в сучасній англійській мові досить потужного впливу процесів глобалізації та інтеграції різноманітних стилів, якісна преса все ж притримується нормативної граматики [8].

Існує велика кількість гіпотез відносно майбутнього англійської мови як міжнародного засобу спілкування. Згідно з однією з позицій, все більше стверджується використання англійської мови в якості «*lingua franca*», оскільки вона не дуже складна для вивчення, і належить співтовариству, що має великий вплив на всі світові процеси. Можна стверджувати, що в подальшому майбутньому розширюватиметься міжнародний лексикон, що призведе до створення загальнокультурної універсальної мови. З іншого боку, англійська мова в найближчому майбутньому може стати мовою меншості, оскільки, як доводить статистика, кількість її носіїв значно менша, ніж китайської, хінді та урду [17]. Специфіка розвитку сучасної англійської мови полягає в тому, що вона вийшла з-під контролю своїх носіїв, і тому її майбутнє залежатиме не лише від її природних носіїв (*native speakers*), але й від людей, що говорять на інших національних мовах.

Література:

1. Бубенникова О.А. О современной культурно-лингвистической ситуации в Англии // Вестник МГУ. Серия 19, Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2000. – № 3. – С.7-20.
2. Вейхман Г.А. Новое в английской грамматике: учебное пособие для лингвистических университетов, институтов и факультетов иностранного языка. – М.: Астрель, 2009.
3. Зацний Ю.А. Шляхи та тенденції розвитку лексико-семантичної системи англійської мови. ЗДУ, 1992.
4. Киселева А.В. Апостроф: грамматика и стиль. Дис. ... канд. филол.н.: 10.02.04 Германские языки. – М., 2003.
5. Киселева А.В. К вопросу о современном речепотреблении в английском языке // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. – 2013. – №11-12. – С. 34-36.

6. Літвак С.Я., Зацний Ю.А. Методические указания по изучению некоторых тенденций развития грамматического строя английского языка. Запорожье. ЗГУ. 1988.

7. Малахова В.Л. Функциональные свойства категории притяжательности в английском дискурсе: Автореферат дисс. ... к. филол. н. – Самара, 2011.

8. Малюга Е.Н. К вопросу о жанрово-стилевой парадигме газетного текста // Вестник Университета Российской академии образования. – 2008. – № 2. – С. 68-71.

9. Пономаренко Е.В. О самоорганизации и синергизме функционального пространства английского дискурса // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия: Гуманитарные науки. – 2013. – Т. 18. – № 13 (156). – С. 131-140.

10. Пономаренко Е.В. Функциональная системность дискурса и предпосылки развития лингвосинергетики // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия «Лингвистика». – 2006. – № 2. – С. 22-27.

11. Расторгуева Т.А. Очерки по исторической грамматике английского языка: учеб. пособие для студ. ин-тов и фак. иностр. яз. – М.: Высшая школа, 1989.

12. Ступин Л.П. К вопросу об изменениях в системе норм современного английского языка. В кн. Системное описание лексики германских языков. Л., 1976, В.1.

13. Харьковская А.А. Англоязычный образовательный дискурс: современные тенденции // Профессиональная коммуникация и мультикомпетентность: Сборник научных трудов к 15-летию кафедры английского языка № 5 МГИМО/ Под общ. ред. Л.К. Раицкой. – М.: МГИМО-Университет, 2015. – С. 177-181.

14. Шедловская А. Нулевой артикль в английском языке // Материалы четвертой научной конференции преподавателей и студентов «Наука.

Университет 2003», Новосибирск, 20–21 марта 2003 г. – Новосибирск, 2003. – С. 72-76.

15. Barker Ch. Linguistic change in Present-day English, London. 1997

16. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. – Cambridge University Press, 1995.

17. Graddol D. The Future of English: A guide to forecasting the popularity of the English language in the 21st century. – The British Council (UK), 2000.

18. Knapton S. “Th” sound to vanish from English Language by 2066 because of multiculturalism say linguists. URL: <http://www.telegraph.co.uk/science/2016/09/28/th-sound-to-vanish-from-en...> (дата обращения 01.10.2016)

19. Malyuga E., Tomalin B. English professional jargon in economic discourse // Journal of Language and Literature. – Vol. 5(4). – 2014. – pp. 172-180.

20. Quirk R. Style and Communication in the English Language. – London. – 1982.

21. Okrent A. 4 Changes to English So Subtle We Hardly Notice They’re Happening. URL: <http://theweek.com/articles/462818/4-changes-english-subtle-hardly-notic...> (дата обращения 07.07.2016)

